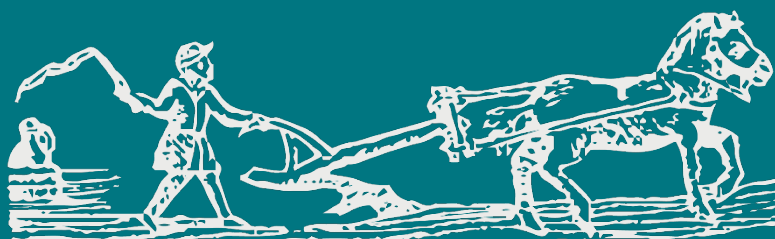

Ärvda siffror och nya källor till Sveriges folkmängd 1571

Martin Andersson

AGRARHISTORIA NR 6 UPPSALA 2020

AGRARHISTORIA NR 6

Ärvda siffror och nya källor till Sveriges folkmängd 1571

Martin Andersson

Swedish University of Agricultural Sciences
Department of Urban and Rural Development
Division of Agrarian History

Ämnet agrarhistoria är en historisk disciplin som omfattar en utveckling från äldsta tid till nutid. Ämnet handlar om den agrara produktionen och den tekniska utvecklingen, sociala och ekonomiska förhållanden, människorna i agrarsamhället samt deras relation till naturen, landskapet och samhället i stort. Tyngdpunkten ligger på forskning och undervisning om nordeuropeiska förhållanden, bland annat Sverige, även om också en vidare internationell agrarhistoria är viktig för ämnet.

Agrarhistoria är också namnet på den här rapportserien som ges ut av avdelningen för agrarhistoria vid Sveriges Lantbruksuniversitet. Serien har till syfte att tillgängliggöra rapporter och forskning rörande agrarhistoria i tryckt form och via digital open access.

Agrarhistoria nr 6

ISSN 1403-3402

eISBN: 978-91-576-8981-8

Editor: Patrick Svensson

© Martin Andersson 2020

Innehållsförteckning

Inledning	7
Mysteriet med de 235 000 saknade	7
Palms och Forssells drängar	11
1. Missvisande uppgifter.....	15
2. Forssells saknade uppgifter och Palms gissningar	17
3. Dubbla husmän och hantverkare	19
4. Antagandet om regional likformighet	21
5. Kvinnorna och barnen	23
6. Nyupptäckta längder.....	27
7. Kompletterande källor	29
Tre slutsatser och en ny folkmängd	33
Bilaga 1: Legodrängar 1556–1596.....	35
Bilaga 2: Övriga befolkningsgrupper i drängeregistren 1576 ..	77
Referenser	99
Tidigare publicerat i serien Agrarhistoria	101

Inledning

Mysteriet med de 235 000 saknade

Ända sedan Hans Forssell under 1870- och 1880-talen publicerade sitt banbrytande statistiska arbete om Sveriges befolkning, tillgångar och skördar 1571 har detta år varit den tidigaste mer säkra uppskattningen av folkmängden i det dåvarande Sverige.¹ Forssell, liksom senare forskare, utgick från skattelängderna från Älvsborgs första lösen, eftersom man i dessa förtecknade varje hushåll i riket mycket noggrannare än i annat samtida material. För att utifrån hushållsantalet få fram folkmängden multiplicerade han därefter totalsiffran med vad han antog var medelstorleken för ett hushåll. Sedan Forssells dagar har folkmängdsberäkningarna reviderats vid ett antal tillfällen, varav särskilt Lennart Palms nu ett par decennier gamla arbete utgör basen för den moderna forskningen.² I grunden är metoden fortfarande densamma som hos Forssell: ett visst antal hushåll multipliceras med en genomsnittlig hushållsstorlek. Det som skiljer Palms resultat från Forssells är därför främst kunskapsbasen och resonemangen kring hur stort ett genomsnittligt hushåll kan tänkas ha varit, samt kring hur många hushåll det fanns i Sverige.

Palms beräkningar har emellertid kritiserats av ekonomhistorikern Rodney Edvinsson.³ Han menar att resultaten är alldeles för låga eftersom de resulterar i orimligt hög beräknad befolkningstillväxt under 1500- och 1600-talen. Edvinsson pekar bland annat på att Palms beräknade tillväxt skiljer Sverige från andra jämförda länder under samma period, liksom på att den beräknade befolkningstillväxten inte går ihop med vad som är känt om reallönernas eller tiondets utveckling under 1600-

¹ Forssell utgav sitt arbete i två band med drygt ett decenniums mellanrum: Forssell 1872; 1883.

² Det är inte nödvändigt att här ge någon historiografisk översikt över utvecklingen mellan Forssell och Palm, eftersom de mellanliggande arbetena (Heckscher 1935; Sundquist 1938) inte längre har någon betydelse för forskningsläget. Intrasserade hänvisas till t.ex. Palm 2000 s. 38; Edvinsson 2015 s. 169–171.

³ Edvinsson 2015. Motsvarande kritik riktades tidigare av Heckscher och Sundquist mot Forssells beräkningar.

talet. Edvinsson har därför genomfört en reviderad beräkning av Palms folkmängds-siffra för 1620, och korrigerar därefter även folkmängdssiffran för 1571 genom att anta att befolkningstillväxten under perioden 1571–1620 var lika hög som under 1600-talet. Därmed hamnar Edvinsson på en folkmängd (inom det nuvarande Sveriges gränser) på 0,8–0,9 miljoner 1571, att jämföra med Palms 0,639 miljoner.⁴ Edvinssons reviderade beräkning har sedermera godtagits av Lennart Schön och Olle Krantz, som preciserat den till mer exakta 874 000 (en siffra som de använder för att beräkna BNP per capita) genom en årsvis extrapolering som även använder sig av Palms folkmängdssiffra.⁵

Dessa två modeller och siffror, Palms (baserad på källuppgifter om hushållsantal och -storlekar) respektive Edvinssons/Schön-Krantz' (baserad på jämförelser med andra ekonomiska dataserier och antaganden om rimlig tillväxttakt) lever bägge vidare in i dagens forskning. Palm har visserligen reviderat sina siffror för enstaka lokala områden,⁶ men annars argumenterat för att hans resultat i övrigt är korrekta, både genom att anföra exempel på hög befolkningstillväxt i andra jämförbara länder och genom att jämföra med kalorikonsumtionen i Sverige och påpeka att Edvinsson har underskattat spannmålsimporten under 1600-talet.⁷ Krantz menar å andra sidan fortsatt att Edvinssons folkmängdssiffra är en "improvement" jämfört med Palms eftersom den senares "implied too high population growth" och "had certain weaknesses" (vilka han dock inte specificerar).⁸ Till denna uppfattning har även Kerstin Enflo och Anna Missiaia anslutit sig: de menar att Edvinsson har visat hur Palm "underestimate[d]" folkmängden och använder sig därför Schön-Krantz av folkmängdssiffra för 1571 som underlag för sina beräkningar av Sveriges dåvarande BNP.⁹

Det finns alltså för närvarande (minst) två konkurrerande uppfattningar om Sveriges folkmängd 1571, varav den ena företräds av Palm (jag har inte funnit någon annan forskare som ger uttryckligt stöd åt denna under de senaste åren) medan den andra modellen omfattas av ett antal ekonomhistoriker och framstår som den för tillfället dominerande tolkningen. Det kan därför vara värt att upprepa att denna modell inte

⁴ Edvinsson 2015 s. 170.

⁵ Schön & Krantz 2015 s. 4–5.

⁶ Palm 2013 s. 45.

⁷ Palm 2016a; 2016b.

⁸ Krantz 2017 s. 3 (två första citaten); Krantz 2019 s. 4 (sista citatet).

⁹ Enflo & Missiaia 2018 s. 116 (citatet); 2020 s. 441.

är baserad på några samtida källor utan bygger på antaganden om vad som är en rimlig och likformig befolkningstillväxt under slutet av 1500-talet och under 1600-talet. Älvsborgs lösens längder verkar alltså inte längre behövas, och därmed borde forskningen inte heller längre behöva vara så fixerad vid just det märkvärdiga året 1571.

Jag menar att det tvärtom finns två starka skäl till varför vi bör behålla vårt fokus på 1571 och varför forskningen därför bör återvända till 1500-talets källor. Den första anledningen framgår av Enflos och Missiaias studier av BNP-utvecklingen på regional nivå. Någon regional befolkningsutveckling har inte beräknats av Edvinsson, och när man vill bryta ned utvecklingen på socken- eller landskapsnivå är förstas antagandet om likformig utveckling över tid (och ingen nettomigration) mer tveksamt. Enflo och Missiaia tvingas därför att trots sina betänkligheter ändå använda Palms befolkningssiffror, eftersom han med utgångspunkt i källorna har kunnat redovisa folkmängden ned på sockennivå. Om vi godtar den högre totala folkmängdssiffran hos Edvinsson/Schön–Krantz, vore det alltså i hög grad välkommet med en uppdatering även av Palms lokala beräkningar. Detta leder över till den andra anledningen varför forskningen borde återvända till 1571: Var gömmer sig de saknade 235 000 individerna som skiljer mellan Palms och Schön–Krantz folkmängdssiffror?¹⁰ Ingen av de anförda studierna innehåller några tankar kring detta. Vi vet därför inte om det rör sig om att hela hushåll saknas, eller om det istället är den genomsnittliga hushållsstorleken som är för lågt skattad hos Palm – och om det i så fall rör sig om att människor i arbetsför ålder, barn eller utgamla saknas. Vi vet heller inte om det misstänkta bortfallet är jämnt fördelat över landet, eller om det finns vissa områden där särskilt många människor saknas. Om det senare vore fallet, riskerar det i så fall att kraftigt snedvrider studier som baseras på Palms regionala eller lokala siffror (som Enflos och Missiaias beräkningar av den regionala BNP-utvecklingen).

Att undersöka dessa frågor ur alla upptänkliga vinklar och baserat i källorna med målet att producera ny landsomfattande statistik på lokal och regional nivå vore ett visserligen välbehövligt men samtidigt enormt projekt. Mitt syfte här är långt mer begränsat, nämligen att resonera kring en mindre men ändå central del av problematiken: underlaget rörande den ogifta delen av befolkningen, i första hand 'legofolk', pigor och i synnerhet drängar. Bakgrunden är att jag i ett pågående

¹⁰ Eller de 111 000–311 000 som skiljer Palms från Edvinssons siffror.

forskningsprojekt rörande denna befolkningsgrupp behövt sätta mig in i både 1500-talets källmaterial och hur detta har tolkats av Forssell och Palm. Under detta arbete noterade jag flera potentiella felkällor till beräkningarna av folkmängden, vissa mer betydande än andra, som jag tror vore värda att lyfta fram i ljuset: de visar sig nämligen ha betydelse såväl för frågan om vilka de saknade 235 000 individerna var som för frågan huruvida de kan tänkas påverka resultaten rörande befolkningens fördelning i riket.

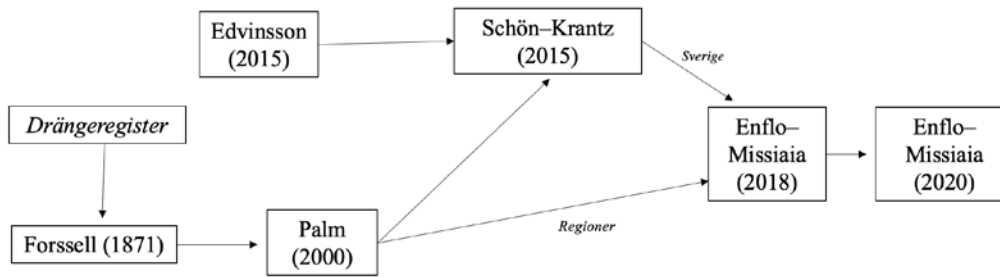
Frågan belyser även problematiken med ”ärvda siffror”, hur underlagen för beräkningarna och uppskattningarna övertagits och förts vidare genom många led forskare utan att kunna granskas eftersom de genom arvet blivit osynliga. Jag illustrerar detta i figuren nedan med hur antalet ogifta män i Sverige 1571 har traderats genom forskningen, ett exempel som aktualiseras ett antal gånger i den fortsatta studien. Som startpunkt har jag valt Enflo och Missiaias intressanta studie av den regionala ojämlikheten i Sverige 1571–1850, vilken utkom i tryck precis under de dagar då jag arbetade med denna skrift. I studien använder de folkmängdssiffror hämtade från en egen tidigare publikation,¹¹ i vilken det framgår att de använt sig av Schön–Krantz folkmängdssiffror för riket men av Palms för den regionala nivån.¹² Schön–Krantz folkmängd är i sin tur en ”extrapolation of the ratio between the new [Edvinssons] and the old [Palms] data”, det vill säga baserad på skillnaden mellan Palms och Edvinssons uppgifter för 1600-talet.¹³ Palms data ligger därmed indirekt till grund även för de ”nya” folkmängdssiffrorna för hela Sverige. Palm har i sin tur i stor utsträckning fått fram uppgifter från eget arbete med källorna, men använder sig även av Forssells publicerade siffror – och gör uteslutande så gällande de ogifta männen.¹⁴ Till syvende och sist ligger alltså Forssells tolkningar på 1870-talet av de så kallade drängeregistren inbakade i de folkmängdsuppgifter som används av Enflo & Missiaia 2020, uppgifter som ärvt i många led men som trots detta – såvitt jag har kunnat läsa mig till i de nämnda verken – inte har granskats kritiskt sedan Forssells dagar.

¹¹ Enflo & Missiaia 2020 s. 441–442 (t.ex. angiven källa enligt texten vid tabellen och figuren).

¹² Enflo & Missiaia 2018 s. 116.

¹³ Schön & Krantz 2015 s. 4–5.

¹⁴ Palm 2000 s. 28.

Figur 1. Ärva siffror. Hur uppgifterna om antalet ogifta män traderats från Forssells läsningar av källorna i slutet av 1800-talet fram till nuvarande folkmängdsberäkningar och användning i den ekonomiskhistoriska forskningen.

Palms och Forssells drängar

När Forssell och Palm ville lägga materialet från Älvsborgs lösen till grund för att beräkna Sveriges folkmängd var det en uppenbar brist att hushållet var 1500-talets grundläggande beskattningsenhet. Arbetare som levde i andras hushåll, som drängar och pigor, finns – med ytterst få undantag – därför inte med i listorna, och inte heller finns några uppgifter om antalet barn eller utgamla. Eftersom Palm och Forssells metod kräver kunskap om hur många medlemmar ett hushåll i genomsnitt hade för att folkmängden ska kunna beräknas behövde de hitta dessa befolkningsgrupper i andra källor. Forssell visade vägen till ”de Register, som 1576 och 1577 uppsattes i och för de s.k. *Drängepenningarnes* uppörd”, en källtyp som alltsedan dess kallats för ”drängeregistren”.¹⁵ Dessa är alltså en typ av skattelängder, vilka tillkom till följd av att Johan III 1576 lät kungöra att bland annat legodrängar skulle betala en extraskatt. (Skattens bakgrund och utformning presenteras mer ingående i inledningen till bilaga 2.) Forssell redovisade i sitt verk uppgifter hämtade från dessa register om antalet drängar och andra beskattade befolkningskategorier, dock på varierande sätt för olika områden. För vissa landskap publicerade han endast en totalsiffra, för andra områden delade han upp redovisningen på härad eller någon gång till och med på enskilda socknar. För vissa landskap, från vilka det inte fanns så många bevarade längder från

¹⁵ Forssell 1872 s. 17.

Älvsborgs lösen, valde Forssell dessutom att inte alls inkludera några uppgifter från drängeregistren.

Tabell 1. Forssells skiftande redovisningspraxis.

LANDSKAP	REDOVISNINGSMRÅDE	SIDA
VÄSTERBOTTEN	hela landskapet	36
ÅNGERMANLAND	hela landskapet	40
MEDELPAD	hela landskapet	42
HÄLSINGLAND	hela landskapet	44
GÄSTRIKLAND	hela landskapet, stad	48
DALARNA	socknar	77, 79
VÄSTMANLAND	socknar, grupper av socknar, hänader	85, 87, 89, 91
VÄRMLAND	halva landskapet	104
VÄSTERGÖTLAND	hänader, grupper av hänader, städer	176
SMÅLAND	hänader, städer	232
ÖLAND	hela landskapet	232
ÖSTERGÖTLAND	hänader, städer	258
SÖDERMANLAND, NÄRKE, UPPLAND	redovisades inte alls	310

Källa: Forssell 1872; 1883.

Palm valde att inte själv undersöka drängeregistren utan använde sig istället av Forssells uppgifter.¹⁶ Härigenom uppkom det första arvsledet: Palm övertog Forssells uppgifter, och från Palm ärvdes dessa i sin tur av dem som byggt vidare på honom, som Schön och Krantz eller Enflo och Missiaia. Uppgiften att folkmängdsberäkningarna även byggde på drängeregistren och inte enbart på längderna från Älvsborgs lösen kom däremot inte att ärvas vidare från Palm. Det är på grund av dessa arv som det är historievetenskapligt relevant att undersöka hur Forssell ursprungligen gick tillväga och vilka brister som fanns i hans källunderlag – liksom hur Palm tolkade Forssells uppgifter om antalet drängar i olika områden, vilka till skillnad från den mycket noggranna redovisningen av uppgifterna från Älvsborgs lösen, jordeböcker och tiondelängder var mycket mer kortfattad och varierad (jämför tabellen ovan).

¹⁶ Palm 2000 s. 38 (anmärkning till tabellen) och s. 32 (fotnot 38).

Utöver de ärvda siffrorna gjorde Palm en del ytterligare antaganden och metod-överväganden rörande drängarna, vilka även de bör undersökas i detta sammanhang. För områden där Forssell inte hade publicerat några uppgifter valde Palm till exempel att "gissa" (baserat på vissa antaganden om regional eller temporal likformighet) hur många drängar det fanns. För Uppland använde Palm till exempel uppgifter från "närbelägna" häradar i Östergötland,¹⁷ medan han för Södermanlands del istället antog – utan motivering – att värdet borde ha varit något lägre än 1620.¹⁸ Resultatet blev i vilket fall att samma värde kom att användas för de bägge landskapen.

Ett annat antagande som måste granskas rör vilka befolkningsgrupper som egentligen ingick i Forssells siffror. Palm menade nämligen "[a]tt sönerna ingår framgår av längdernas rubriker för åtminstone Västmanland och Norrland. Så bör därför också ha varit fallet i andra delar av landet",¹⁹ ett antagande som jag i det följande visar att det inte alls är riktigt. Slutligen måste även granskas hur Palm använde antalet ogifta män för att beräkna antalet ogifta kvinnor och barn (om vilka uppgifter helt saknas i materialet) och hur stora konsekvenserna av en felaktig utgångspunkt riskerar att bli.

Mitt syfte är alltså att undersöka på vilka punkter källmaterialet och den metod som Forssell–Palm använt riskerar att ge en felaktig bild av folkmängden på regional nivå i Sverige 1571, samt att indikera möjliga lösningar, antingen i form av andra källor eller andra metodantaganden. Undersökningen löper igenom ett antal punkter i tur och ordning:

1. Hur Forssells uppgifter om antalet drängar m.m. är missvisande
2. Hur Palms antaganden rörande saknade data hos Forssell motsvarar källornas uppgifter
3. Problem med att vissa befolkningsgrupper räknats två gånger
4. Problem med att vissa befolkningsgrupper (i vissa områden) saknas helt
5. Metodöverväganden rörande antalet kvinnor och barn
6. Drängeregister som återfunnits sedan Forssells tid
7. Andra källor som kan komplettera och jämföras med drängeregistrens uppgifter.

Därefter följer mina slutsatser och reflektioner rörande riskerna med att i forskningen använda sig av ärvda siffror, om vilka krav jag anser att man bör ställa på förslag på

¹⁷ Palm 2000 s. 316.

¹⁸ Palm 2000 s. 322.

¹⁹ Palm 2000 s. 27 not 28.

revidering av folkmängdsberäkningarna, samt en egen uppskattning av Sveriges folkmängd 1571, baserad på de korrigeringar av Palms uppgifter som jag anser nödvändiga. Sist följer ett par bilagor, dels med uppgifter om antalet legodrängar i Sveriges socknar under slutet av 1500-talet baserat på ett flertal olika källor, dels med uppgifter om antalet individer i de andra befolkningskategorier som nämns i drängeregistren 1576. Syftet med båda dessa bilagor är att de ska kunna ligga till grund för framtida beräkningar av Sveriges folkmängd på lokal och regional nivå under slutet av 1500-talet.

1. Missvisande uppgifter

Forsells redovisning av drängeregistrens uppgifter är som sagt var kortfattad, och på grund av detta har den ibland blivit direkt missvisande. För Småland anmärker Forsell att längderna är ”icke alldeles fullständiga” och redovisar sifferuppgifter ”för de härad, för hvilka de finnas fullständiga”.²⁰ Problemet är dock att det inte – i vissa fall – rör sig om några ”fullständiga” uppgifter. Ett exempel är Mo härad, i vilket Forsell uppger att det sammanlagt levde 22 drängar och 5 ”inhysesfolk och gerningsmän”. En kontroll i källorna visar att denna siffra exakt motsvarar vad som återfinns i längderna för de tre socknar som finns i den separata arkivsamlingen med drängeregister som Forsell själv skapade.²¹ Längder från resten av häradet finns däremot i landskapshandlingarna, ur vilka det framgår att det levde ytterligare 11 drängar och två hantverkare i häradets fem resterande socknar.²² Antalet drängar i Mo härad 1576 var alltså 50 % högre än vad Forsell redovisade.

Motsvarande gäller Öland, för vilket Forsell – återigen under sken av att de publicerade uppgifterna byggde på ”fullständiga” källor – redovisade 133 drängar samt 72 inhysesmän och hantverkare.²³ Jag får visserligen en något lägre summa när jag räknar endast de individer som nämns i längderna i den separata arkivsamlingen (106 respektive 61), men det viktiga i detta sammanhang är att dessa längder endast täcker den norra halvan av ön.²⁴ Längderna från södra Öland återfinns däremot återigen i landskapshandlingarna, där jag räknar till 111 drängar samt 40 andra män.²⁵ Antalet drängar och antalet hantverkare m.m. på Öland var alltså hela 83 % respektive 55 % högre än vad Forsell angav.

²⁰ Forsell 1883 s. 232.

²¹ Bottnaryd, Mulseryd och Angerdshestra. Drängeregister, vol. 1, Strödda räkenskaper och handlingar t o m 1630, RA.

²² Unnaryd, Stengårdshult, Valdshult, Öreryd och Hestra. Smålands handlingar [SmH] 1576:10, RA.

²³ Forsell 1883 s. 232.

²⁴ Drängeregister, vol 1.

²⁵ SmH 1577:3; 1577:7.

Ett tredje exempel på sådana missvisande uppgifter hos Forssell kan hämtas från Västmanland, där antalet ”drängar, söner och mågar” i Näsby och Ervalla socknar uppgavs till endast 5.²⁶ Detta stämmer visserligen med antalet i källan, men av den framgår att endast skatteböndernas drängar antecknats eftersom frälsebönderna vägrade betala skatten å sina drängars vägnar.²⁷ Hos Forssell saknas denna uppgift, vilket innebär att hans uppgift om 5 drängar i de två socknarna är missvisande.

Eftersom Palm valde att använda sig av Forssells publicerade uppgifter och inte – såvitt framgår av hans text – verifierade dem mot källmaterialet, kom han att ärva Forssells misstag (eller missvisande framställning) rörande antalet ogifta män i vissa områden. Jag har inte gjort någon fullständig jämförelse mellan längderna och Forssells siffror, men problemet är inte att han genomgående missat ett stort antal män utan snarare att han endast gjort det i vissa områden. För de flesta småländska häradet finns det till exempel inte något problem motsvarande det i Mo härad, eftersom Forssell där verkligen har hittat och använt samtliga längder. Problemet är alltså att Forssells siffror för vissa områden behöver korrigeras kraftigt (med mer än hälften i vissa fall, som för Öland och Mo), medan siffrorna inte behöver korrigeras alls för andra områden. Detta har alltså inte betydelse endast för dem som använt de ärvda siffrorna till folkmängdsberäkningar för hela Sverige, utan än mer för dem som använt uppgifterna om hur befolkningen var fördelad mellan olika områden.

²⁶ Forssell 1872 s. 87.

²⁷ Västmanlands handlingar [VsH] 1576:9, RA.

2. Forssells saknade uppgifter och Palms gissningar

Eftersom han utgick från Forssells publicerade uppgifter hade Palm för andra områden inte tillgång till något underlag alls rörande antalet drängar m.m. Trots detta redovisade han uppgifter om "[g]enomsnittligt antal drängar eller hemmasöner per hushåll under slutet av 1500-talet" i en tabell även för områden som Stockholms, Uppsala, Södermanlands och Örebro län, uppgifter som saknas hos Forssell.²⁸ Av tabellen framgår att de tre första länen hade absolut högst värden av alla i Sverige (0,30) medan Örebro hade ett något lägre värde (0,27). Dessa värden är resultatet av olika metoder för olika områden: för Örebro län använde Palm värdet från 1620,²⁹ för Södermanland ett värde strax under värdet från 1620,³⁰ medan för Stockholms län Palm skriver att han "har gissat" värdet och jämfört det med ett par "närbelägna" härader i Östergötland (samt med det högre värdet 0,37 från 1620).³¹

Även om Forssell valde att inte publicera några uppgifter från Mälardalen finns det faktiskt bevarade drängeregister från ett relativt stort antal områden: en socken i Närke, tre härader i Södermanland, samt hela nio härader i Uppland (och dessa uppgifter kan dessutom på några håll kompletteras ytterligare genom summor hämtade från fogderäkenskaperna). Dessa opublicerade uppgifter kan därför användas för att kontrollera hur väl Palms "gissningar" att Mellansverige \approx Östergötland eller att värdena 1571 var något lägre än 1620 stämmer. Jag har endast gjort några få beräkningar baserade på de opublicerade längderna, med motsvarande metod som Palm i övrigt använde (det vill säga med uppgifter om antalet hushåll i respektive område hämtade från Forssell). Resultaten visas i tabellen nedan:

²⁸ Palm 2000 s. 28.

²⁹ Palm 2000 s. 366.

³⁰ Palm 2000 s. 322.

³¹ Palm 2000 s. 316. För Uppsala län hänvisar Palm till Stockholms län (s. 329).

Tabell 2. Genomsnittligt antal drängar m.m. per hushåll i fyra områden i Mälardalen under 1570-talet.

OMRÅDE	DRÄNGAR M.M. PER HUSHÅLL
VÄSTERREKARNE, SÖDERMANLAND	0,38
GLANSHAMMAR, NÄRKE	0,28
TIERP, UPPLAND	0,52
VÄRMDÖ SKEPPSLAG, UPPLAND	0,56

Källor: Drängeregister, vol. 1 (Tierp, Värmdö), RA; Västmanlands handlingar 1576:9 (Glanshammar); 1576:12B (Västerrekarne); Forssell 1883 (antalet hushåll).

Av tabellen ovan kan två slutsatser dras. Den första är att Palms metod leder till att lokala och regionala variationer inom landskapen negligeras. Detta är något som Palm givetvis varit medveten om, eftersom det gäller även de områden för vilka Forssell hade publicerat siffror. Forssell redovisade ju oftast antalet drängar m.m. på härads- eller till och med landskapsnivå, och Palm använde såvitt jag förstår ändå genomsnittet för hela landskap (eller möjligen län) i sina beräkningar av socknarnas folkmängder. Den andra slutsatsen är att avvikelserna mellan Palms gissningar och de faktiska förhållanden som kan iakttas i de opublicerade längdernas i vissa fall är betydande, åtminstone av de fyra slumpvis undersökta häraderna ovan att döma (se tabellen). Genom antagandet att förhållandena i Stockholms län liknade några östgötska häraderna kom Palm att underskatta antalet drängar per hushåll i Värmdö – för att ta den mest betydande avvikelserna – med nära 90 %. På andra håll är skillnaderna däremot obetydliga, som i Glanshammar, där längdens 0,28 drängar per hushåll kan jämföras med Palms uppskattning 0,27. Återigen finns här alltså en risk att särskilt resultaten i studier som använder Palms folkmängdsuppgifter för att jämföra utvecklingen mellan olika områden påverkas.

3. Dubbla husmän och hantverkare

Så här långt har jag alltså identifierat ett par problem: på lokal nivå kan de från Forssell nedärvda siffrorna vara missvisande med över 50 % och i de områden för vilka Forssell inte publicerade några uppgifter kan Palms uppskattningar likaså avvika med minst lika mycket. Eftersom Palm utgick från Forssells sammanställningar har dessutom all lokal och regional variation inom landskap och härad utelutits ur beräkningarna. Dessa faktorer riskerar uppenbarligen att påverka resultaten av regionala studier, men de kan knappast förklara vart alla de 235 000 saknade individerna som Schön och Krantz menade borde ha funnits hade tagit vägen.

Ett mer betydande problem återstår emellertid att behandla: Palms (och indirekt därmed även de som ärvt hans uppgifters) antagande om vilka befolkningsgrupper som egentligen omfattades av beskattningen och som kom att förtecknas i drängeregistren. Problemet sönderfaller i två delproblem, ett litet och ett stort. Det lilla först: Palm menade att "[i] vissa fall finns en risk för att gärningsmän och 'innesfolk' kan ha registrerats både i drängeregistren och i längderna från Älvsborgs första lösen",³² vilket medför att dessa personer kommit att räknas såväl till hushållens antal som till den grupp som han kallar "drängar eller hemmasöner",³³ det vill säga underlaget för hur många ogifta män som i genomsnitt levde i varje hushåll.

I själva verket torde sådan dubbelräkning snarast vara regel. Enligt reglementet för Älvsborgs lösen skulle även hantverkares och husmäns förmögenheter beskattas, och skattelängderna visar att detta verkligen genomgående skedde.³⁴ Samma grupper återfinns emellertid också regelbundet i drängeregistren, sammantaget i ungefär två

³² Palm 2000 s. 27 not 28.

³³ Palm 2000 s. 28 tabellen.

³⁴ Älvsborgs lösen 1571, RA.

tredjedelar av socknarna.³⁵ Ofta är det så, som Palm påpekar, att ”[d]essa gruppers relativa andelar [av totalbefolkningen] är dock mycket små”,³⁶ men detta är långtifrån alltid fallet på den lokala nivån. Det är därför tänkbart att även detta är en faktor som skulle kunna påverka befolkningens regionala fördelning, varför det vore önskvärt att vid en ny undersökning av Sveriges folkmängd 1571 utesluta grupperna hantverkare och husfolk när antalet individer i drängeregistren summeras – eftersom dessa ofta levde i egna hushåll och därför hellre borde inräknas i dessas antal. I annat fall kommer antingen antalet hushåll eller den genomsnittliga hushållsstorleken att bli för stor – med följderna att även den beräknade totala folkmängden blir (något) för hög.

³⁵ Inklusivt Finland. Denna beräkning baserar sig på bilaga 2.

³⁶ Palm 2000 s. 27 not 28.

4. Antagandet om regional likformighet

Såvitt jag kan bedöma springer emellertid den största felkällan fram ur Palms antagande att den befolkningsgrupp som upptogs i drängeregistren fullt ut motsvarar den grupp vars storlek han var ute efter att bestämma, nämligen antalet ogifta män som levde i andras hushåll (främst legodrängar och hemmaboende vuxna söner). En nyckelmening för beräkningarna, lätt att missa genom sin fotnotsplacering, är ”[a]tt sönerna ingår framgår av längdernas rubriker för åtminstone Västmanland och Norrland. *Så bör därför också ha varit fallet i andra delar av landet.*”³⁷ Och ja, av längderna från Norrland och Västmanland (liksom från Dalarna, Södermanland och Närke) framgår – i vissa fall av rubrikerna, i andra fall genom de uppräknade individernas titlar – att även böndernas söner, mågar och i förekommande fall även bröder beskattades.³⁸ Ur rent politisk-historisk synvinkel framstår detta som överraskande, eftersom beskattningen motiverades och legitimerades av att legodrängar (liksom hantverkare och andra arbetare) krävde omåttligt höga löner och därför måste bestraffas.³⁹ Men skatten hade också införts i ett läge då statsfinanserna var i olag, och även om detta inte uttrycktes öppet i den kungliga proklamationen diskuterades det i hemlighet av kungen och riksråden under månaderna innan beskattningens införande.⁴⁰ Om man sedermera i praktiken lyckades legitimera att skatten utvidgades till att omfatta även andra befolkningsgrupper var det därför knappast oönskat ur kronans synvinkel – det är mycket möjligt att det i landskapshandlingarna skulle gå att finna korrespondens som nämner hur beskattningen utvidgades i praktiken.

Poängen i detta sammanhang är emellertid att det av drängeregistren från andra landskap minst lika tydligt framgår att bondsöner, mågar och bröder inte beskattades

³⁷ Palm 2000 s. 27 not 28. Min kursivering.

³⁸ Jämför bilaga 2.

³⁹ Hildebrand 1899 s. 539.

⁴⁰ Ekström & Bergman 1890 s. 105.

och därför naturligtvis inte heller förtecknades. Det ingår därför inte några sådana män i siffrorna från Östergötland, Västergötland, Småland, Öland, Dalsland eller Värmland – med undantag för endast någon enstaka individ.⁴¹ Uppland utgör ett gränsfall: söner finns upptagna bland de beskattade männen i längderna från Värmdö och Vendel men däremot inte från övriga områden.

Palms antagande om regional likformighet i beskattningen är alltså felaktigt. Detta innebär att de sifferuppgifter som härstammar från områden där söner m.m. ingår i längderna inte är jämförbara med siffror från områden där söner m.m. saknas: Palms redovisade antal ”drängar eller hemmasöner” i Götalandskapen är alltså med andra ord för låga jämfört med Svealand och Norrland. Till följd av detta är även de beräknade genomsnittliga hushållsstorlekarna i Götaland för små, vilket innebär att en alltför liten andel av rikets befolkning antas ha levt i Götaland.

Hur stort är detta fel? För att kunna veta det skulle vi behöva veta hur många söner det fanns i Götaland, och denna uppgift saknas alltså i källorna. Vad vi vet är att i de socknar i Norrland och Svealand där båda kategorierna redovisades gick det i genomsnitt 1,72 drängar på en bondson. Om vi hypotetiskt antar att det kvantitativa förhållandet mellan söner m.m. och legodrängar var lika stort i Götaland, innebär detta i så fall att 36 % av de ogifta männen i hela Götaland saknas i längderna. Här verkar det alltså finnas en faktor som motsvarar åtminstone en del av ekonomhistorikernas försvunna individer, och som därtill har potential att förändra bilden av den befolkningens regionala fördelning och tillväxt i Sverige under slutet av 1500-talet.

⁴¹ I Aringsås i Allbo härad (SmH 1576:11) beskattades en huskvinns dräng, där ”dräng” senare korrigerades till ”son” i längden. På Bolmsö i Västbo härad (Drängeregister, vol. 1; SmH 1577:1) nedtecknades böndernas söner i prästens längd, där han även noterade att de inget betalade. Därefter uteslöts de när han gjorde en kopia av längden för fogdens räkning. Jämför ingående grupper i olika landskap i bilaga 2.

5. Kvinnorna och barnen

Felet – skillnaden mellan de nedärvda befolkningssiffrorna och det antal individer som verkligen levde i Sverige 1571 – är långt större än vad som direkt framgår ur föregående stycke, och det beror på hur Palm sedan beräknade antalet kvinnor och barn. Till skillnad från drängar och söner beskattades ogifta kvinnor aldrig av statsmakten under 1500-talet. Det är därför inte möjligt att använda samtida källor för att direkt studera antalet ogifta kvinnor per hushåll. För att lösa detta problem använde Palm istället de kvoter mellan ogifta kvinnor och män som han funnit för tiden kring 1620,⁴² vilka han påpekar var relativt stabila jämfört med senare förhållanden och som han ansåg därför borde kunna avspegla förhållandena även under 1500-talet.

Palm lyfte emellertid också fram en möjlig invändning mot de använda kvoterna: de visar alla på ett (mycket) stort underskott av män jämfört med kvinnor. Palm menade att detta underskott till någon del kunde ha berott på underregistrering av män, men lutade främst åt att det varit reellt: rädslan för att bli uttagen till soldat om man hamnade i kronans register kunde visserligen tänkas ha spelat in, men framförallt måste skillnaden ha berott på de verkliga krigsförlusterna.

Båda dessa förklaringar är emellertid – vad gäller 1500-talet – fortfarande inte mer än hypoteser. Den enda kända 1500-talskällan till kvoten mellan ogifta män och kvinnor (eller rättare sagt mellan legodrängar och legopigor) är en förteckning över dem som påsken 1559 betalade en årlig avgift i Luleå socken, den så kallade påskamålslängden.⁴³ Avgiften hade sin grund i Hälsingelagen, enligt vilken legodrängar och pigor skulle betala en avgift till prästen vid påsk varje år, och denna avgift blev – tillsammans med ett stort antal andra – konfiskerad av kronan och därför redovisad i fogdens räkenskaper under några få år runt 1560.⁴⁴ Längden har studerats av Sune Åkerman

⁴² Palm 2000 s. 28–29.

⁴³ För bakgrunden till denna längd se Huss 1899.

⁴⁴ Detsamma skedde samtidigt i Umeå, där dock endast totalsummorna redovisades (vilket vanligen var fallet även i Luleå).

och Lennart Palm, vars åsikter skiljer sig betydligt åt rörande hur dess innehåll ska tolkas.⁴⁵ Rörande legofolket har de dock inte tvistat: längden visar att det i Luleå detta år fanns drygt hundra drängar men mer än dubbelt så många pigor.⁴⁶

Palm för fram detta exempel som ett argument för att de kvoter mellan kvinnor och män som är kända från 1600-talet även är giltiga för 1571. Frågan är emellertid om detta argument verkligen håller för en närmare granskning. Dels motsvarar inte längdens legodrängar gruppen ogifta män – det vore till exempel tänkbart att bönderna i Luleå på 1550-talet lejde ut sina döttrar som pigor hos grannarna men behöll sina söner hos sig i hemmet – och dels är det mindre troligt att de förklaringar som framförts rörande 1600- och 1700-talen, krigsförluster och risken för utskrivningar, redan på 1550-talet skulle ha kunnat orsaka en så kraftig obalans mellan könen. Visserligen hade drängar uttagits som knektar till Gustav Vasas ryska krig i mitten av 1550-talet, men det verkar mindre troligt att det ska ha resulterat i ett underskott på hundra unga män bara i Luleå socken.⁴⁷ Däremot resulterade antagligen Det nordiska sjuårskriget i betydande förluster av unga män under åren före 1571, och ännu mer det ryska kriget under åren före 1576, då kronan alltmer övergick till att föredra ogifta soldater och förhandla med bönderna om att de skulle skriva ut sina legodrängar (och än mer bygdens andra obesuttna män) som soldater.⁴⁸ En framtida beräkning av 1500-talets folkmängd bör i vart fall undersöka i vilken grad krigsförluster kan ha påverkat kvoten mellan ogifta kvinnor och män på motsvarande sätt som under 1600-talet: i annat fall bör nog antalet kvinnor i befolkningen antas ha legat närmre antalet män än vad det senare kom att göra.

Med nuvarande kunskapsläge kan detta problem inte bringas något närmare sin lösning. Istället vill jag uppmärksamma vad effekten blir av att antalet ogifta män läggs till grund för att beräkna antalet ogifta kvinnor. Som visades i föregående avsnitt underskattas antalet män som levde i andras hushåll mer i vissa områden än andra: på grund av att söner m.m. inte registrerades i Götaland, och på grund av att Forsells uppgifter är missvisande och ofullständiga. Varje saknad man motsvarar emellertid inte en saknad individ i folkmängdsberäkningarna, eftersom denne man genom Pals metod omvandlas till $1 + 1 \star$ (kvoten mellan pigor och drängar) $\approx 2,5-3$ individer. Därutöver ligger de ogifta männen också till grund för beräkningen av

⁴⁵ Åkerman 1990; Palm 1993, s. 294–300.

⁴⁶ Västerbottens handlingar [VbH] 1559:10, RA.

⁴⁷ Hallenberg & Holm 2016 s. 64–65, 71–72.

⁴⁸ Hallenberg & Holm 2016 s. 89, 89–90, 97.

antalet barn i befolkningen. Palm antar nämligen att barn utgjorde 46 % av totalbefolkningen, vilket innebär att varje nyupptäckt dräng också resulterar i ytterligare tillägg för barn. Detsamma gäller ett tillägg som Palm gör för bland annat äldre och ”ytterligare en och annan som hållit sig undan” på motsvarande 5 % av totalbefolkningen.⁴⁹

Ett hypotetiskt exempel får illustrera vilka konsekvenser detta får för folkmängdsberäkningarnas resultat: en tänkt socken i Jönköpings län (där till exempel Mo härad är beläget) hade 100 hushåll. Enligt Palms från Forssell ärvda värden var antalet drängar och ogifta söner per hushåll i länet 0,14, vilket resulterar i en totalbefolkning i den tänkta socknen på

$$100 * \frac{1 \text{ man} + 1 \text{ hustru} + 0,14 \text{ män} + 0,14 * (\text{kvoten mellan pigor och drängar} = 1,5)}{1 - 0,46 - 0,05} = 480 \text{ personer.}$$

Om vi däremot antar att antalet ogifta män i socknen för det första borde ökas med 50 % (för att kompensera för det faktum att Forssells siffra inte inkluderade längder från alla socknar, i enlighet med avsnitt 1 ovan) och därefter ökar detta antal med ytterligare 40 % för att kompensera för att söner i själva verket saknas i de småländska längderna (i enlighet med avsnitt 4 ovan) får vi istället värdet 0,29 unga män per hushåll i socknen. Utan att förändra kvoten mellan pigor och drängar eller andelen barn och äldre i befolkningen resulterar detta nya värde i en hypotetisk totalbefolkning på 556 individer i den fingerade socknen, en ökning med hela 76 personer eller 16 % jämfört med när Palms sifferuppgift användes. Eftersom det i hela Götaland vid denna tid (enligt Palms beräkningar) levde drygt 210 000 personer, skulle denna totalsiffra därmed höjas med uppemot 30 000 personer om motsvarande justeringar tillämpades på hela området.

Även om jag alltså har visat att Palms beräknade folkmängd för 1571 verkligen är för låg, återstår en bra bit på vägen mot de siffror som Edvinsson, Schön och Krantz har föreslagit – utan stabilare underlag än ”sannolika” tillväxttakter. Bevisbördan bör dock framöver vila på dem som menar att det fanns 200 000 fler människor i Sverige än vad som framgår av källorna, för dessa sannolika värden borde ha gett upphov till ett antal källkritiska följdfrågor: Var levde dessa människor? Utgjorde de hela hushåll som av någon anledning undgått att beskattas eller rör det sig endast om delar av hushåll, om legofolk, hemmavarande barn eller äldre? Stadsbefolkning, kanske proletariserade skikt? Jordfattiga frälsetorpare, hantverkare, soldater? Eller är kanske

⁴⁹ Palm 2000 s. 32

antagandet att det inte förekom någon nettoinvandring till Sverige under perioden felaktigt, vilket i så fall skulle ha möjliggjort en snabbare befolkningstillväxt än vad som annars ansetts vara möjligt? Dessa frågor är viktiga därför att om vi inte försöker besvara dem är risken överhängande att bortfallet av de 200 000 personerna – om det nu verkligen finns ett sådant bortfall – kraftigt snedvrider studier som jämför olika regioner i riket eller utvecklingen över tid.

6. Nyupptäckta längder

För att ge ett säkrare underlag till framtida beräkningar av 1570-talets folkmängd övergår jag nu från granskningen av de publicerade siffrorna till att istället presentera nya källor som kan användas för att bestämma antalet ogifta män. På Forssells tid var tillgången till arkivmaterialet mycket sämre än vad den är idag, när alla kända drängeregister finns snabbt tillgängliga på nätet som scannade kopior av de svartvita mikrofilmerna. Även om kvaliteten på det som Forssell såg alltså var bättre än det som dagens distansforskare är hänvisad till att använda, är tillgängligheten mycket högre och arkivförteckningarna bättre. Drängeregistren utgör nämligen till stor del idag en separat samling, vilket till största delen motsvarar de handlingar som Forssell använde (eftersom han bidrog till skapandet av samlingen).⁵⁰ 150 års arkivarbete har emellertid återfunnit många ytterligare längder, särskilt genom inventeringen av landskapshandlingarna, vilka än idag ligger på sin ursprungliga plats bland fogdarnas räkenskaper och som till största delen inte användes av Forssell.⁵¹ Jag har därutöver återfunnit ytterligare ett antal längder vilka inte nämns i arkivförteckningarna.⁵² Med tanke på materialets oöverskådlighet kan det mycket väl i framtiden gå att hitta ytterligare något fåtal längder, antagligen främst bland landskapshandlingarna.

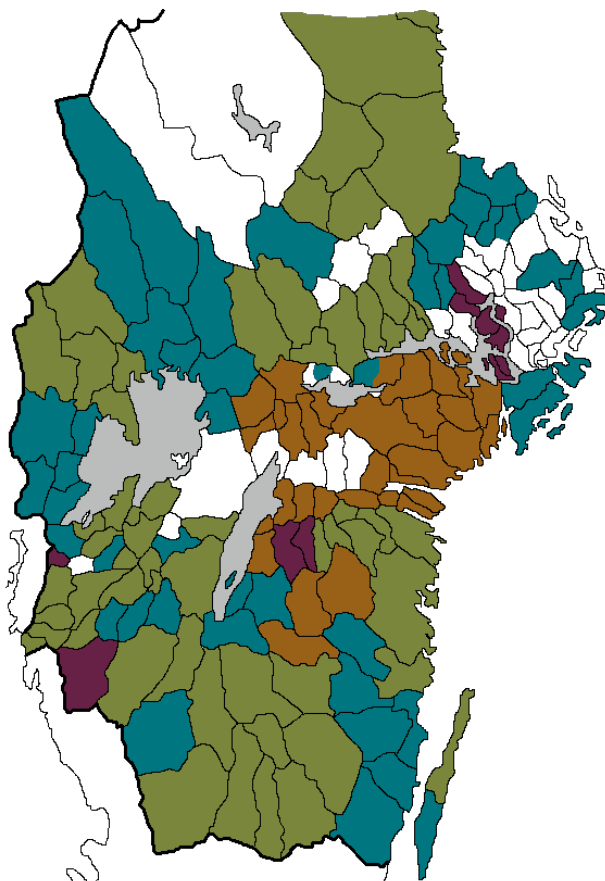
Som framgår av kartan nedan finns ett stort antal områden från vilka drängeregister bevarats men som ändå saknas hos Forssell. Det gäller halva Öland, stora delar av Småland och Västergötland, halva Värmland, hela Dalsland, samt delar av Uppland, Södermanland och Närke. Även för några städer (t.ex. Uppsala, Jönköping och Gamla Lödöse) finns register som inte användes av Forssell. Därtill finns uppgifter från ett litet antal områden ytterligare i fogdarnas räkenskaper, antingen om hur stort antalet skattebetalare i området eller annars hur stor summan av den inbetalade

⁵⁰ Drängeregister, vol. 1–2, Strödda räkenskaper och handlingar t o m 1630, RA. Om tillkomsten av arkivsamlingen, se kommentar i arkivförteckningen.

⁵¹ Brunius 2010 s. 93. Några av längderna har dock (enligt anteckningar på själva handlingarna) tidigare ingått i den särskilda samlingen men senare flyttats till landskapshandlingarna. För källhänvisningar, se bilaga 1.

⁵² Källhänvisningar även till dessa längder finns i bilaga 1.

skatten var, uppgifter som kan användas för att åtminstone ungefärligen bestämma antalet drängar m.fl. även i dessa områden.

Figur 2. Översikt över drängeregistren från 1576. Grönt: områden för vilka Forssell publicerat uppgifter. Blått: övriga områden från vilka drängeregister bevarats. Lila: områden för vilka inga drängeregister återfunnits men där summor finns i räkenskaperna. Brunt: områden som saknar drängeregister men för vilka andra skatteregister bevarats från slutet av 1500-talet (se avsnitt 7 nedan). Från Norrland och Finland finns drängeregister bevarade från alla landskap utom Åland och Tavastland.

7. Kompletterande källor

Även om alla de bevarade drängeregistren skulle användas för att bestämma antalet män som levde i andras hushåll återstår två problem: dels saknas många män i en del av registren (som söner i Götaland, vilket visades i avsnitt 4 ovan), dels saknas alltfjämt av olika skäl register från vissa delar av landet, framförallt från Mellansverige (Närke, Södermanland, Östergötland och Uppland, men även delar av Dalarna och Västergötland). Frågan är därför vad det finns för alternativa källor bevarade från 1500-talet som – trots att de ligger längre i tiden från 1571 – ändå vore bättre att använda som underlag för folkmängdsberäkningar än gissningar eller siffror hämtade från 1600-talet. Jag har nedan samlat ett antal exempel på skattelängder som inkluderar hela eller delar av den eftersökta befolkningsgruppen och som därför åtminstone till viss del kan användas för att uppnå detta syfte. De omfattar nämligen alla endast legodrängar, hantverkare och husmän, däremot nästan aldrig söner och dylikt. Problemet med de saknade sönerna återstår därför för framtida forskning att försöka lösa.

Kung Gustav befallde 1556 fogdarna i Finland att nedteckna ”hur mycket mantal är uti var by och gård, både mankön och kvinnkön, vart slag för sig och hur åldriga de äro”, däribland legodrängar och pigor.⁵³ Detta tidiga försök till folkbokföring – som sannolikt har samband med att kungen samma år försökte få tag på arbetare i Finland att skicka över till sina slott i Sverige⁵⁴ – blev såvitt framgår av bevarade källor aldrig genomfört i den skala som kungen hade önskat. Endast från Tammela kyrksöcken i Tavastland har jag återfunnit en längd över befolkningen i vilken prästen noterat

mantal eller bondetal och huru många unga piltar (som över tio år gamla äro) var bonde haver (och huru gammal var pilt är, över namnet noterat), gamla män, sedan vuxna söner och eljest infödda män eller släktingar han i gården

⁵³ Instruktion för fogdarna i Finland 1556, tryckt i *Samling af instructioner* 1852 s. 3.

⁵⁴ Brev till hertig Johan 18/8 1556, tryckt i Almquist 1911 s. 461.

haver, därnäst legodrängar (som sådana hava) är upptecknat, är ock noterat husmän, vilka dem i sina gårdar hysa.⁵⁵

Några anteckningar om pigor gjorde prästen i Tammela däremot inte.

Åtminstone i Norrland fick sockenprästerna under 1500-talet in en årlig avgift vid påsk från legodrängar och pigor. Som nämndes ovan konfiskerades denna avgift av kronan under några få år runt 1560, och från ett av dessa finns en bevarad förteckning över det legofolk som betalade avgiften påsken 1559.⁵⁶ Denna längd är alltså den enda kända 1500-talsförteckningen över legopigor.

Enligt instruktionerna rörande Älvsborgs lösen 1571 skulle unga karlar och drängar som brukade en del av hemmanet beskattas, men beskattningens detaljer överlämnades till taxeringsmännens gottfinnande.⁵⁷ I praktiken kom oftast endast några enstaka legodrängar att omfattas, i något sällsynt fall finns en skattlängd som tycks innehålla en sockens samtliga drängar även om det inte ens i detta fall entydigt framgår.⁵⁸

År 1581 krävde hertig Karl att legodrängar i furstendömet skulle vara med och betala ”hjälpspannmålen” efter förmåga.⁵⁹ Längderna från Västergötland är bevarade, men endast i någon enstaka socken tycks samtliga drängar ha registrerats, medan i resten av området sammanlagt endast ett tiotal män kom att betala skatten.⁶⁰ Antagligen beskattades i praktiken endast de som brukade egna åkerlappar.

Beskattning av bland annat legodrängar diskuterades på ett rådsmöte 1589,⁶¹ vilket resulterade i ett beslut att de legodrängar som hade eget åkerbruk skulle beskattas i södra och mellersta Sverige medan alla drängar skulle omfattas i Norrland.⁶² I praktiken kom dock samtliga legodrängar att beskattas även i stora delar av Västergötland, Småland, Östergötland och Västmanland.⁶³

⁵⁵ Äldre räkenskapssamlingen, vol. 3807, Riksarkivet, Helsingfors.

⁵⁶ Huss 1899; Åkerman 1990; Palm 1993, s. 294–300.

⁵⁷ Bergfalk 1893 s. 40.

⁵⁸ Husby-Oppunda i Södermanland. Älvsborgs lösen 1571, vol. 3, RA.

⁵⁹ Westling 1883 s. 45.

⁶⁰ Samtliga i Horns socken, ett drygt tiotal drängar i resten av Vadsbo härad och inga alls i Valle härad. Västergötlands handlingar [VgH] 1581:9A, RA.

⁶¹ Hildebrand 1899 s. 809–810.

⁶² Hildebrand 1899 s. 816–817; Bergfalk 1893 s. 81.

⁶³ Vilket framgår av de bevarade längderna, se källhänvisningar i bilaga 1.

Året därpå, 1590, krävdes återigen hjälpskatt av legodrängarna. I kungariket skulle drängar med åkerbruk betala medan övriga skulle vara skattebefriade, medan i hertigdömet alla legodrängar skulle beskattas.⁶⁴ Återigen kom emellertid i praktiken alla drängar att beskattas och därmed förtecknas även i stora områden utanför hertigdömet.⁶⁵

Även 1596 skulle legodrängar betala hjälpskatt, en skatt som inte bara skulle omfatta alla drängar utan även ”kvinnfolk, som låta leja sig uti arbete” i städerna.⁶⁶ I praktiken finns dock dessvärre inga uppgifter om kvinnor i de fåtaliga städers längder som jag har återfunnit.

Det finns alltså bevarade extraskattelängder från ett antal år under 1580- och 1590-talen där alla legodrängar är uppräknade på motsvarande sätt som i drängeregistren 1576. För vissa områden finns längder bevarade från flera tillfällen, vilket skulle kunna möjliggöra jämförelser över tid (eller källkritiska granskningar av eventuella bortfall i längderna). Det viktigaste är emellertid att bevarade längder finns från åtminstone något år för nästan alla de områden som saknar längder från 1576 (se kartan i avsnitt 6). Det vore alltså fullt möjligt att grunda framtida forskningsstudier rörande Sveriges folkmängd i slutet av 1500-talet på detta källunderlag. För att underlätta en framtida sådan – mycket omfattande – forskningsuppgift har jag i tabellbilagorna sist i denna skrift samlat alla kvantitativa uppgifter rörande de befolkningsgrupper som nämns i drängeregistren 1576, liksom uppgifter om antalet legodrängar från samtliga andra längder från de ovannämnda beskattningstillfällena som jag har kunnat hitta.

⁶⁴ Hildebrand 1899 s. 948–949; Bergfalk 1893 s. 85–86; Westling 1883 s. 48.

⁶⁵ Åtminstone i delar av Västmanland, Östergötland och Småland. Se källhänvisningar i bilaga 1.

⁶⁶ Hildebrand 1900 s. 659–662.

Tre slutsatser och en ny folkmängd

Jag vill avsluta denna granskning av forskningsläget kring folkmängden i Sverige 1571, dess källunderlag, beräkningar och resonemang, med tre sammanfattande slutsatser. Den första rör risken med att i forskningen använda vad jag kallat för ”ärvda siffror”. Genom att lägga Forssells uppgifter om antalet drängar m.m. till grund för sina beräkningar introducerade Palm en felkälla som berodde på Forssells otillräckliga eller till och med felaktiga presentation av vad de publicerade siffrorna representerade. Denna felkälla vore omöjlig att upptäcka genom att enbart granska Palms arbete, utan kunde endast identifieras genom att Forssells uppgifter jämfördes med originalhandlingarna. Fördelarna med att använda publicerade data i forskningen är naturligtvis stora: det möjliggör annars arbetstidsmässigt omöjliga men likväl centrala forskningsuppgifter, och just därför är det både önskvärt och ofrånkomligt att vi fortsätter att både publicera och använda tillgängliga historiska forskningsdata. Men användandet av publicerade data medför också risker: felkällor kan ärvas från en publikation till nästa utan att någon granskning av dataunderlaget är i praktiken möjlig (det vill säga, utan att gå igenom flera led av publikationer för att nå fram till den ursprungliga uppgiften, beräkningen, eller källan). Den forskare som framöver hämtar uppgifter rörande regional BNP i Sverige 1571 från Enflös och Missiaias senaste arbete kan i litteraturlistan inte hitta någon hänvisning till Palms regionala folkmängdsberäkningar och är med all sannolikhet än mindre medveten om att han tillsammans med BNP-siffrorna även övertar felkällor introducerade av Hans Forssell.

Min andra slutsats rör de argument som använts i forskningen för att acceptera eller förkasta de folkmängdssiffror som publicerats. Palm var inte omedveten om att hans beräkningar resulterade i mycket snabb årlig ökningstakt, tvärtom menade han att detta var ett rimligt resultat givet bland annat tidens låga giftermålsåldrar och därmed sammanhängande hög fruktsamhet. Edvinsson, och efter honom Schön och Krantz, ansåg däremot att Palms ökningstakt var orimlig och använde istället (vad de

bedömde vara) en rimlig lägre ökningstakt för att med dess hjälp fastställa folkmängden. Däremot har jag ingenstans hos dem återfunnit några kommentarer rörande vad i Palms metod som skulle ha orsakat felet, eftersom de inte har givit sina nya siffror någon empirisk förankring genom att ens hypotetiskt försöka förklara vilka alla de saknade människorna var eller var de levde. Jag menar att om vi framöver ska kunna nå säkrare kunskap om folkmängden (och andra centrala demografiska eller ekonomiskhistoriska faktorer) i Sverige under 1500-talet måste argumenten innehålla inte bara nya ”rimliga” totalsiffror utan också förslag på vad som är felet med tidigare modeller och varför de saknade människorna inte kan hittas i källorna med beprövade metoder. Det är ju trots allt därför som vi är intresserade av just 1570-talets folkmängd: det är från denna tid vi har de bästa källorna – som trots alla sina fel och brister måste tolkas genom noggranna överväganden, vetenskaplig diskussion, och mödosam prövning.

Min tredje och sista slutsats är att det trots källornas brister finns goda möjligheter till att på solidare empirisk grund göra förnyade beräkningar av folkmängden i Sverige under slutet av 1500-talet, både på lokal nivå och för riket som helhet. Jag har i denna skrift pekat ut några vägar framåt, punkter där jag anser att de ärvda siffrorna bör revideras för att uppnå ett bättre resultat. Dels finns det många fler källor än vad som använts av tidigare historiker (vilket kommer att minska osäkerheten i beräkningarna markant för vissa tidigare relativt okända områden) och dels måste innehållet även i tidigare använda källor granskas kritiskt på nytt för att kompensera för exempelvis saknade befolkningsgrupper eller socknar. Utöver detta måste framtida forskning naturligtvis också fortsätta den vetenskapliga diskussionen kring vad som är de bästa metoderna för att bestämma antalet kvinnor–barn–fattiga–gamla m.fl. och pröva hur olika antagna värden för dessa i källorna mer eller mindre osynliga grupper påverkar modellen.

På detta sätt kommer den historiska forskningen att nå en säkrare folkmängdssiffra än tidigare för åren kring 1570. Min uppskattning – utifrån resonemangen ovan – är att den kommer visa sig ha varit högre än hos Palm men samtidigt väsentligt lägre än hos Schön och Krantz, sannolikt även lägre än Edvinssons lägre gräns på 0,8 miljoner – varför inte någonstans runt 700 000?

Bilaga 1: Legodrängar 1556–1596

I tabellerna nedan redovisas antalet legodrängar i socknar, häradar eller städer utifrån längdernas redovisningar. Uppgifter som bedömts vara mer osäkra har markerats med en asterisk *. Detta beror oftast på att längder saknas och att uppgiften därför baserar sig på räkenskaperna, där den inbetalda skattesumman ibland återfinns. Till exempel: För Söderby i tabellen nedan saknas längder 1576, men enligt räkenskapen har 14 mark inbetalats från socknen. Eftersom varje legodräng skulle betala en mark, bör antalet legodrängar ha varit ungefär 14. En asterisk kan även beteckna att uppgiften kommer från en längd eller räkenskap som inte skiljer mellan olika befolkningskategorier: den inkluderar därför även hantverkare, husmän, bondsöner etc. i enlighet med kommentaren. I tabellen redovisas häraderna i bokstavsordning (med städerna sist) under respektive landskap, och för varje härad anges en totalsumma baserad på de ingående socknarna. Eftersom det inte alltid finns uppgift från alla socknar betyder detta *inte* att summan motsvarar alla de drängar som fanns i häradet: detta måste alltid kontrolleras innan uppgiften kan användas, för att inte fel liknande Forsells för Öland ska uppstå. Därför finns heller inga landskapssummor angivna i tabellerna: för att åstadkomma sådana måste man göra en bedömning av hur fullständiga uppgifterna är, vilka kompletteringar som behöver göras etc.

Källhänvisningar är i de flesta fall till landskapshandlingarna eller till DR = Drängeregistren, volym 1–2. Någon enstaka hänvisning finns även till ÄL = Älvsborgs lösen 1571, samt till SKH = Strödda kamerala handlingar, alla i Riksarkivet i Stockholm. De finländska handlingarna finns i Finlands riksarkiv i Helsingfors i den äldre räkenskapssamlingen, och hänvisas till med sina respektive löpnummer.

Landskapen redovisas i följande ordning: först Svealand (Uppland, Södermanland, Närke, Västmanland, Dalarna, Värmland), därefter Götaland (Västergötland, Dalsland, Östergötland, Småland, Öland), Norrland (Gästrikland, Hälsingland, Medelpad, Ångermanland, Västerbotten) och slutligen Finland (Österbotten, Satakunda, Egentliga Finland, Nyland, Tavastland, Savolax, Karelen). Endast för Åland saknas uppgifter helt.

Uppland

HÄRAD	SOCKEN/STAD	1576	KOMMENTARER	KÄLLA
BRO & FÄRENTUNA		*424	<i>Längder saknas, i räkenskapen anges summan 106 daler 1 öre.</i>	UH 1577:9
FRÖTUNA		60		UH 1576:17
	Länna	12		
	Frötuna	20		
	Karlskyrka	14		
	Söderby	*14	Längd saknas, i räkenskapen anges summan 14 mark.	
HAGUNDA, LAGUNDA & HÄBO		*605,5	<i>Längder saknas, i räkenskapen anges summa på antalet personer.</i>	UH 1577:16
LYHUNDRA		65		UH 1576:17
	Estuna	23	Längden något defekt.	
	Lohärad	22		
	Husby-Lyhundra	20		
NORRA RODEN		179		DR 1
	Älvkarleby	40		
	Västland	32		
	Österlövsta	37		
	Hällnäs	28		
	Valö	42		
NORUNDA		43		DR 1
	Film	20		
	Dannemora	23		
NÄRDINGHUNDRA		*65	Åtskiljer ej olika befolkningskategorier	UH 1576:17
	Almunge	*12		
	Bladåker	*6		
	Faringe	*8		
	Knutby	*16		
	Ununge	*15		
	Edsbro	*8		
TIERP		147		DR 1
	Tierp	130	Särredovisar legodrängar hos krono- och frälsebönder.	
	Tolfta	17	Särredovisar legodrängar hos krono- och frälsebönder.	

HÄRAD	SOCKEN/STAD	1576	KOMMENTARER	KÄLLA
VENDEL		81		DR 1
	Vendel	59	Särredovisar legodrängar hos krono- och frälsebönder.	
	Tegelsmora	22		
VÄRMDÖ	Värmdö	84		DR 1
STAD	Uppsala	64		UH 1577:11

Södermanland

HÄRAD	SOCKEN/STAD	1571	1576	1590	1596	KOMMENTARER	KÄLLA
DAGA					73		SöH 1596:10
	Gåsinge				21		
	Dillnäs				5		
	Björnlunda				16		
	Frustuna & Kattnäs				14		
	Gryt				17		
HÖLEBO					94		SöH 1596:10
	Mörkö				21		
	Västerljung				16		
	Trosa & Vagnhärad				34		
	Hölö				23		
JÖNÅKER					184		SöH 1596:18
	Bergshammar				14		
	Tuna				21		
	Lunda				11		
	Kila				19		
	Björkvik				29		
	Halla				7		
	Nykyrka				8		
	Stigtomta				29		
	Bärbo				7		
	S:t Nikolai				39		

HÄRAD	SOCKEN/STAD	1571	1576	1590	1596	KOMMENTARER	KÄLLA
OPPUNDA					234		SöH 1596:3
	Vingåker				80		
	Stora Malm				31		
	Blacksta				3		
	Vadsbro				9		
	Lerbo				16		
	Floda				28		
	Sköldinge				5		
	Bettna				21		
	Husby	7			11		ÄL 1571
	Vrena				2		
	Julita				18		
	Österåker				10		
Rönö					219		SöH 1596:18
	Lid				11		
	Ripsa				14		
	Runtuna				34		
	Ludgo				25		
	Spelvik				8		
	Tystberga				17		
	Bälinge				22		
	Råby				10		
	Bogsta				6		
	Sättersta				5		
	Torsåker				5		
	Lästringe				5		
	Svärta				36		
	Helgona				21		
SELEBO					36		
	Kärnbo				10		SöH 1596:1
	Taxinge				14		SöH 1596:1
	Toresund				12		SöH 1596:11

HÄRAD	SOCKEN/STAD	1571	1576	1590	1596	KOMMENTARER	KÄLLA
SOTHOLM			*146				DR 1
	Sorunda		35				
	Västerhaninge		21				
	Ösmo		21				
	Österhaninge		*49			Längden något defekt	
	Huddinge		20				
SVARTLÖSA			44				DR 1
	Salem		11				
	Östertälje		7				
	Grödinge		26				
	Brännkyrka		–			Längden mycket defekt	
VILLÄTTINGE					65		SöH 1596:19
	Årdala				13		
	Forssa				12		
	Helgesta				6		
	Hyltinge				6		
	Mellösa				11		
	Flen				2		
	Dunker				10		
	Malma				5		
VÄSTERREKARNE		60	*61	38			
	Tumbo & Råby	14	*3			1590: 1,5 daler i räkenskapen "för drängar"	VsH 1576:12B, 1590:14B
	Lista	4	*2			1590: 0,5 daler i räkenskapen "för drängar"	VsH 1576:12B, 1590:14B
	Öja	9					VsH 1576:12B
	Västermo	4					VsH 1576:12B
	Öja & Västermo		*19			1590: 4 daler 3 mark "för drängar och hantverkare"	VsH 1590:14B
	Sätterbo	9	*5			1590: 1 daler 1 mark i räkenskapen "för drängar"	VsH 1576:12B, 1590:14B
	Torpa	20	*32			1590: 7 daler 8 öre i räkenskapen "för drängar"	VsH 1576:12B, 1590:14B
	Torshälla				18		SöH 1596:2
	Gillberga				6		SöH 1596:2
	Fors ("Västra")				14		SöH 1596:2

HÄRAD	SOCKEN/STAD	1571	1576	1590	1596	KOMMENTARER	KÄLLA
ÅKER					154		SöH 1596:1
	Vansö				21		
	Härad				17		
	Strängnäs				32		
	Åker				26		
	Årja				10		
	Länna				9		
	Helgarö				13		
	Fogdö				26		
ÖKNEBO					118		
	Turinge				22		SöH 1596:1
	Över- & Ytterjärna				27		SöH 1596:10
	Västertälje & Tveta				15		SöH 1596:10
	Över- & Ytterenhörna				33		SöH 1596:10
	Vårdinge				21		SöH 1596:10
ÖSTERREKARNE					143		SöH 1596:2
	Jäder				37		
	Barva				6		
	Kjula				16		
	Sundby				4		
	Vallby				15		
	Hammarby				7		
	Kloster ("Östra Fors")				18		
	Stenkvista				12		
	Årla				6		
	Husby				12		
	Nåshulta				10		
STAD	Torshälla				16		SöH 1596:2
STAD	Tälje				21		SöH 1596:10

Närke

HÄRAD	SOCKEN/STAD	1576	1596	KOMMENTARER	KÄLLA
ASKER			35		NH 1596:6
	Asker		11		
	Lännäs		5		
	Mellösa		13		
	Närboås		6		
EDSBERG			56		NH 1596:16
	Edsberg		26		
	Hackvad		11		
	Hidinge		3		
	Knista		15		
	Kvistbro		1		
	Lekebergslagen		–	Verkar inte ha betalt för drängar.	
GLANSHAMMAR	Glanshammar	15			VsH 1576:9
GRIMSTEN			37		NH 1596:16
	Tångeråsa		6		
	Viby		31		
HARDEMO			22		NH 1596:16
	Hardemo		11		
	Kräcklinge		11		
KUMLA			42		NH 1596:16
	Hallsberg		8		
	Kumla		31		
	Lerbäck		3		
SKÖLLERSTA			38		NH 1596:6
	Ekeby		1		
	Gällersta		11		
	Sköllersta		17		
	Svennevad		9		
ÖREBRO			67		NH 1596:6
	Almby		8		
	Axberg		8		

HÄRAD	SOCKEN/STAD	1576	1596	KOMMENTARER	KÄLLA
<i>(ÖREBRO)</i>	Eker		4		
	Gräve		1		
	Hovsta		7		
	Kil		8		
	Längbro		9		
	Mosås		8		
	Tysslinge		2		
	Täby		6		
	Vintrosa		7		
	Ånsta		1		

Västmanland

HÄRAD	SOCKEN/STAD	1576	1589	1590	1596	KOMMENTARER	KÄLLA
<i>NORRBO</i>		*136					VsH 1576:2
	Västerfärnebo	19					
	Fläckebo	10					
	Romfartuna	40					
	Skerike	5					
	Skultuna	27					
	Haraker	*35				Åtskiljer ej hantverkare, bondsöner och legodrångar	
<i>SIENDE</i>		79					VsH 1576:2
	Tillberga	15					
	Hubbo	8					
	Kärrbo	8					
	Badelunda	17					
	Irsta	23					
	Kungsåra	8					
<i>SIMTUNA</i>		*201					VsH 1577:8A
	Simtuna	*25				Anger inte befolkningskategori för alla i längden	
	Altuna	*8				Anger inte befolkningskategori för alla i längden	
	Frösthult	*23				Anger inte befolkningskategori för alla i längden	

HÄRAD	SOCKEN/STAD	1576	1589	1590	1596	KOMMENTARER	KÄLLA
<i>(SIMTUNA)</i>	Tärna	*36				Åtskiljer ej hantverkare och legodrängar	
	Norrby	49					
	Västerlövsta	*44				Åtskiljer ej husmän, söner, mågar och legodrängar	
	Enåker	*16				Åtskiljer ej husmän, söner, mågar och legodrängar	
<i>SNEVRINGE</i>		*169	*156			1589: räkenskapen uppger antalet personer, "mest bondedrängar" men även fördelskarlar och hantverkare	<i>VsH 1576:2, 1590:11</i>
	Munktorp	67					
	Svedvi	*26				Åtskiljer ej drängar och fördelsmän	
	Berg	17					
	Kolbäck	17					
	Säby	17					
	Stora och Lilla Rytterne	10					
	Ramnäs	11					
	Sura	4					
<i>TJURBO</i>		161					<i>VsH 1577:8A</i>
	Sala	55					
	Kila	17					
	Kumla	20					
	Möklinta	12					
	Björksta	26					
	Tortuna	21					
	Sevalla	10					
	Sala gruva	-				Mycket defekt	DR 2
<i>TORSTUNA</i>		106					<i>VsH 1577:8A</i>
	Härnevi	8					
	Torstuna	57					
	Österunda	15					
	Vittinge	26					
<i>TUHUNDRA</i>		72					<i>VsH 1576:2</i>
	Barkarö	4					

HÄRAD	SOCKEN/STAD	1576	1589	1590	1596	KOMMENTARER	KÄLLA
<i>(TUHUNDRA)</i>	Dingtuna	36					
	Lillhärad	7					
	Lundby	18					
	S:t Ilian	7					
VÅLA		91					VsH 1577:8A
	Huddunge	12					
	Våla	49					
	Nora	14					
	Harbo	16					VsH 1590:14B
ÅKERBO		*265		*172		1590: räkenskap penningssummor	VsH 1576:12B
	Björskog	*59		*25		1576: åtskiljer ej drängar, mågar och söner	VsH 1576:12B
	Bro	13		*20			VsH 1576:12B
	Malma	11		*17			VsH 1576:12B
	Odensvi	20		*24			VsH 1576:12B
	Köping	23		*49			VsH 1576:12B
	Barkarö	3					VsH 1576:12B
	Västra Skedvi	3		*5			VsH 1576:12B
	Näsby & Ervalla	2				Endast skattebönder, fräsebönder ej taxerade	VsH 1576:9
	Lindesberg	38					VsH 1576:10
	Noraskoga	61					VsH 1576:11
	Fellingsbro	32					DR 2
	Medåker			*13			
	Himmeta			*6			
	Arboga			*15			
ÅKERBO, VÄSTRA VÄSTERREKARNE, SKINNSKATTEBERG, ODENSVI OCH MALMA SKOGSFJÄRDINGAR					251	Inga längder, antalet personer anges i räkenskapen.	VsH 1596:7
STAD	Köping	20					VsH 1576:12B
STAD	Västerås	56					VsH 1576:2

Dalarna

REGION	SOCKEN/STAD	1576	KOMMENTARER	KÄLLA
KOPPARBERGSLAGEN		*272		DH 1577:1A
	Svärdsjö	4		
	Torsång	13		
	Vika	28		
	Stora Tuna	*193	Åtskiljer ej bondsöner, fördelskarlar och legodrängar. Summa för bägge sockendelarna (utom bron och ovan bron).	DH 1576:7, 1577:1A
	Kopparberget	34		
VÄSTERDALARNA		–	Skattebefriat enligt kungl. brev.	DH 1577:4
VÄSTRA JÄRNBERGSLAGEN		71		DH 1577:4
	Gränge	4		
	Norrbärke	7		
	Söderbärke	9		
	Norberg	48		
	Våla	3		
ÖSTERDALARNA		–	Skattebefriat enligt kungl. brev.	DH 1577:1A
ÖVRE BERGSLAGEN		*114		DH 1576:5
	Hedemora	*33	Åtskiljer ej bondsöner och legodrängar	
	Stora Skedvi	*68	Åtskiljer ej bondsöner och legodrängar	
	Dalsby fjärding i Stora Tuna sn	*13	Åtskiljer ej bondsöner och legodrängar	
STAD	Hedemora	*8	Åtskiljer ej söner och legodrängar	DH 1576:5

Värmland

HÄRAD	SOCKEN	1576	KOMMENTARER	KÄLLA
BERGSLAGEN	Färnebo	23		VmH 1577:5
FRYKSDALEN		17		VmH 1577:17
	Sunne	15		
	Ämtervik	2		
	Lysvik	0		
GILLBERG		26		VmH 1577:17
	Sillerud	3		

HÄRAD	SOCKEN	1576	KOMMENTARER	KÄLLA
<i>(GILLBERG)</i>	Gillberga	12		
	Långserud	1		
	Svanskog	0		
	Stavnäs	5		
	Glava	2		
	Värmskog	3		
	<i>GRUMS</i>		14	
	Ed	2		
	Grums	9		
	Nor	1		
	Segerstad	2		
<i>JÖSSE</i>		20		VmH 1577:17
	Arvika	4		
	Gunnarskog	3		
	Ny	3		
	Älgå	1		
	Brunskog	4		
	Köla	3		
	Eda	2		
<i>KIL</i>		34		VmH 1577:5
	Frykerud	1		
	Kil	8		
	Övre Ullerud	5		
	Nedre Ullerud	2		
	Grava	7		
	Tingvalla	5		
	Hammarö	6		
<i>NORDMARK</i>		18		VmH 1577:17
<i>NÄS</i>		58		VmH 1577:5
	Eskilsäter	12		
	Millesvik	6		
	Ölserud	4		

HÄRAD	SOCKEN	1576	KOMMENTARER	KÄLLA
<i>(NÄS)</i>	Botilsäter	7		
	Huggenäs	8		
	By	8		
	Bro	4		
	Tveta	3		
	Kila	6		
<i>VISNUM</i>		19		VmH 1577:5
	Visnum	8		
	Rudskoga	3		
	Södra Råda	6		
	Kil	2		
<i>VÄSE</i>		21		VmH 1577:5
	Väse	9		
	Fågelvik	9		
	Alster	3		
<i>ÄLVDALEN</i>		16		VmH 1577:17
	Råda	5		
	Ekshärad	4		
	Dalby	4		
	Ny	3		
<i>ÖLME</i>		22		VmH 1577:5
	Ölme	13		
	Varnum	9		

Västergötland

HÄRAD	SOCKEN/STAD	1576	1581	1589	KOMMENTARER	KÄLLA
<i>ALE</i>		48				VgH 1577:9
	Skepplanda	14				
	S:t Peter	1				
	Skövde	9				
	Tunge	0				

HÄRAD	SOCKEN/STAD	1576	1581	1589	KOMMENTARER	KALLA
(ALE)	Hålanda	1				
	Starrkärr	10				
	Östad	3				
	Nödinge	1				
	Kilanda	9				
ALE, ASKIM, FLUNDRE, SÄVEDALEN, VÄTTLE		*228			Endast summa 228 personer i räkenskapen som betalt 1 eller 0,5 mark	VgH 1577:9
ASKIM		69				VgH 1577:9
	Fässberg	24				
	Frölunda	20				
	Öarna (=Styrsö)	7				
	Askim	9				
	Källered	7				
	Råda	2				
ASKIM & HISINGEN				*71	Endast penningssumma 17 daler 3 mark i räkenskapen för inhysesmän och legodrängar	VgH 1589:7
BARNE		55				
	Kedum	4				DR 1
	Ryda	9				DR 1
	Naum	3				DR 1
	Skarstads gäll	15				DR 1
	Long	9				DR 1
	Lekåsa gäll	15				VgH 1576:2
BARNE & LASKE				*57	Penningsumma 14,5 daler i räkenskapen för legodrängar, hantverkare och en inhysesman. Längderna mycket skadade.	VgH 1589:11
BOLLEBYGD	Bollebygds gäll	17				DR 1
FRÖKIND		30		13		
	Börstigs gäll	9		5		DR 1, VgH 1589:1
	Kinneveds gäll	21		8		VgH 1576:5, VgH 1589:1
GUDHEM		87		118	1589: längderna något skadade	
	Broddetorps gäll	18		13		DR 1, VgH 1589:1

HÄRAD	SOCKEN/STAD	1576	1581	1589	KOMMENTARER	KALLA
(GUDHEM)	Segerstads gäll	9		14		VgH 1576:6, VgH 1589:1
	Stenstorps gäll	13		10		VgH 1576:6, VgH 1589:1
	Sjogerstads gäll	10		22		VgH 1576:6, VgH 1589:1
	Dala gäll	11				VgH 1576:6
	Falköpings gäll	8		30		SKH vol. 68, VgH 1589:1
	Gudhems gäll	12		25		VgH 1576:6, VgH 1589:1
	Edåsa & Lunghem	6				VgH 1577:18
	Bjärka socken			4		VgH 1589:1
GÄSENE		66				DR 1
	Björke gäll	15				
	Skölvene gäll	13				
	Eriksbergs gäll	15				
	Ods gäll	15				
	Närunga gäll	8				VgH 1576:5
GÄSENE, KULLING, VEDEN & BOLLEBYGD					*103 Penningsumma 25,75 daler i räkenskapen för inhysesmän, hantverkare och legodrängar	VgH 1589:8A
HISINGEN		9				VgH 1577:9
	Tuve	7				
	Lundby	2				
KIND		*61				DR 1
	Gällstads gäll	11				
	Kalvs gäll	*7			Anger inte befolkningsgrupp för alla	
	Sexdrega gäll	4				
	Tranemo gäll	4				
	Dalstorps gäll	10				
	Mjögäcks gäll	*8			Anger inte befolkningsgrupp för alla	
	Svenljunga gäll	15				
	Långhems gäll	2				
KINNE		97				DR 1
	Hasslösa	1				

HÄRAD	SOCKEN/STAD	1576	1581	1589	KOMMENTARER	KALLA
(KINNE)	Lindärva	2				
	Sävare	2				
	Sävare gäll			5		VgH 1589:10A
	Källby gäll	18				
	Medelplana gäll	4				
	Härene gäll	11				
	Kleva gäll	5				
	Österplana gäll	3				
	Husaby gäll	16				
	Götene gäll	15				
	Forshems gäll	16				
	Ovanskogs (=Lugnäs) gäll	4				VgH 1576:4
	KULLING		74			
	Herrljunga gäll	21				
	Algutstorpa gäll	18				
	Hols gäll	12				
	Lena gäll	7			Grevinnan på Gräfsnäs landbor redovisas i särskild lista, eftersom varken fogden eller grevinnan uppburit något av dem.	
	Alingsås	7				
	Rödene	3				
	Bälinge	4				
	Hemsjö	2				
KÅKIND		*77		52		
	Skövde gäll	19		18		VgH 1577:18, VgH 1589:15
	Fågelås gäll	26		14		VgH 1577:18, VgH 1589:15
	Hjo & Grevbäck	*9			Åtskiljer ej inhysesmän och legodrängar	VgH 1577:18
	Kyrkefalla gäll	12		16		VgH 1577:18, VgH 1589:15
	Varola gäll	11		4		VgH 1577:18, VgH 1589:15
KÅLLAND		83				DR 1

HÄRAD	SOCKEN/STAD	1576	1581	1589	KOMMENTARER	KALLA
(KÄLLAND)	Järpås gäll	17				
	Tådene gäll	11				
	Örslösa gäll	15				
	Sunnersbergs gäll	15				
	Rackeby gäll	13				
	Råda gäll	12				
LASKE		57				DR 1
	Tråvad	2				
	Larvs gäll	36			Uttryckligen "[u]ndantagandes böndernas egna söner som är hemma hos föräldrarna".	
	Bitterna gäll	19			"Förutom adelsmäns drängar"	
MARK		*118			Baserad på en penningssumma i räkenskapen. Fogden påstod att han hade skickat längderna till biskopen, men de fanns inte bland de längder som denne sedan sände vidare till Kammaren...	VgH 1577:1
REDVÄG		43				DR 1
	Hössna gäll	17				
	Böne gäll	8				
	Blidsbergs gäll	18				
SKÅNING		101		32		DR 1
	Härlunda	4				
	Händene	1				
	Vånga gäll	30		12		
	Marum	2				
	Saleby gäll	18		4		
	Sunnerby gäll & Åsaka	23		3		
	Jung, Fyrunga, Vinköl & Öttum	23		13		
SÄVEDAL		26				VgH 1577:9
	Örgryte	4				
	Partille	9				
	Landvetter	7				

HÄRAD	SOCKEN/STAD	1576	1581	1589	KOMMENTARER	KALLA
(SAVEDAL)	Härryda	6				
VADSBO	Horns gäll		9			VgH 1581:9A
VARTOFTA		*164		106		VgH 1577:18, 1589:15
	Slöta gäll	18		22		
	Habo socken	21				
	Acklinga gäll	9		12		
	Åsaka gäll	12		3		
	Hängsdala gäll	10		5		
	Daretorps gäll	11		2		
	Valstads gäll	27		13		
	Varvs gäll	9				
	Dimbo gäll	7				
	Fröjereds gäll	9		9		
	Åsle gäll	9		8		
	Yllestads gäll	11		5		
	Sandhems rättarlag	*11		27	Åtskiljer ej dagkarlar, husmän och legodrängar	
VEDEN		42				DR 1
	Bredareds gäll	13				
	Fristads gäll	29				
VILSKE		73		55		
	Gökhems gäll	27		24	Undantar uttryckligen böndernas söner som hemma är med föräldrarna.	DR 1, VgH 1589:10A
	Floby gäll	24		10		DR 1, VgH 1589:10A
	Kleva gäll	13		12		DR 1, VgH 1589:10A
	Grolanda gäll	9		9		DR 1, VgH 1589:1, 1589:10A
VISTE		65				DR 1
	Levene	10				
	Sparlösa	5				
	Slädene	5				
	Tengene	9				
	Längnum	3				

HÄRAD	SOCKEN/STAD	1576	1581	1589	KOMMENTARER	KALLA
<i>(VISTE)</i>	Hyringa	5				
	Malma	6				
	Bäreberg	2				
	Främmostad	3				
	Trökörna	6				
	Flakeberg & Bjärby	11				
<i>VÄNE</i>	Tunhems gäll	21				DR 1
<i>VÄTTLE</i>		44				VgH 1577:9
	Lundby	8				
	Skallsjö	8				
	Lerum	14				
	Angered	5				
	Bergum	9				
<i>ÅS</i>		*51				DR 1
	Vings gäll	*17			Åtskiljer ej legodrängar och inhysesmän	
	Rångedala gäll & Gingri socken	14				
	Hällstads gäll	20				
<i>ÅSE</i>		32				DR 1
	Tuns gäll	5				
	Ås gäll	16				
	Särestads gäll	11				
STAD	Lidköpings stad	11				DR 1
STAD	Skara stad	14				DR 1
STAD	Bogesunds stad	16				DR 1
STAD	Älvsborgs stad	41			Kallas Lödöse i räkenskapen. Några drängar hade rymt till sillfisket i Marstrand, och man visste inte om de skulle komma tillbaka, därför saknades de i längden.	DR 1
STAD	Gamla Lödöse	11				VgH 1577:9
STAD	Hjo stad	*8			Åtskiljer ej inhysesmän och legodrängar	VgH 1577:18

Dalsland

HÄRAD	SOCKEN	1576	KOMMENTARER			KÄLLA
<i>SUNDAL</i>		53				DH 1576:1
	Bolstads gäll	21				
	Frändefors gäll	18				
<i>NORDAL</i>	Örs gäll	14				DH 1576:1
<i>VALBO</i>		21				DH 1576:1
	Färgelanda	5				
	Ödeborg	1				
	Torp	4				
	Högsäter	6				
	Lerdal	2				
	Råggård	1				
	Järbo	2				
<i>VEDBO</i>		20				DH 1576:1
	Eds gäll	12				
	Steneby gäll	8				
<i>TÖSSBO</i>		24				DH 1576:1
	Edsleskogs gäll	7				
	Tösse gäll	17				

Östergötland

HÄRAD	SOCKEN/STAD	1576	1589	1590	1596	KOMMENTARER	KÄLLA
<i>ASKA</i>			69	45			ÖgH 1589:5, 1590:11
	Sten		8	8			
	Kälvesten		3				
	Hageby		8	5			
	Strå		3				
	S:t Per		1	2			
	Orlunda		12	12			
	Bjälbo		1				
	Helgona		2	2			

HÄRAD	SOCKEN/STAD	1576	1589	1590	1596	KOMMENTARER	KÄLLA
(ASKA)	Fivelstad		3	3			
	Varv		5	5			
	Styra		6				
	Vinnerstad		7	3			
	Ekeby		1				
	Motala		8	5			
	Nykyrka		1				
	BANKEKIND		41				
	Värdsberg	5					
	Svinstad	14					
	Askeby	1					
	Grebo	6					
	Örtomta	7					
	Björnsäter	3					
	Åtvid	5					
BJÖRKEKIND							
	Konungsund				10		ÖgH 1596:2
BJÖRKEKIND, ÖSTKIND & LÖSING			*148			Antalet beskattade individer anges i räkenskapen.	ÖgH 1589:7
BOBERG		44	18				ÖgH 1589:9
	Klockrike & Brunneby	7					
	Klockrike			6			
	Älvestad & Skeppsås	9					
	Vallerstad	8					
	Fornåsa & Lönsås	6	6				
	Ekebyborna	11	2				
	Kristberg	3	4				
BRÄBO				27			ÖgH 1590:15
	Risinge			1			
	Skedevi			1			
	Borg			5			
	Eneby			5			

HÄRAD	SOCKEN/STAD	1576	1589	1590	1596	KOMMENTARER	KÄLLA
<i>(BRÄBO)</i>	Kvillinge			9			
	Norrköping			6			
<i>BRÄBO & VÅNGA BGSL</i>			24			Antalet beskattade individer anges i räkenskapen.	ÖgH 1589:1
<i>DAL</i>			63	21			ÖgH 1589:5, 1590:11
	Rogslösa		10				
	Väversunda		10				
	Källstad		3				
	Herrestad		8	14			
	Hov		3				
	Strå		2				
	Broby		6				
	Örberga		11	7			
	Nässja		10				
<i>GÖSTRING</i>			76		103		ÖgH 1589:11, 1596:14
	Åsbo				5		
	Ekeby				5		
	Rinna		32		11		
	Järstad		6		7		
	Högby		4		8		
	Hogstad		12		14		
	Skrukeby		3		5		
	Helgona		4		5		
	Bjälbo		3		0		
	Hov				3		
	Appuna				6		
	Hov & Appuna		12				
	Väderstad				22		
	Harstad				12		
<i>GULLBERG</i>			51				ÖgH 1589:15
	Björkeberg		6				
	Västerlösa		7				

HÄRAD	SOCKEN/STAD	1576	1589	1590	1596	KOMMENTARER	KÄLLA
(GULLBERG)	Ljung & Flistad		8				
	Vreta		30				
HAMMARKIND		105	*106			1589: penningssumma 27 daler i räkenskapen för skräddare, inhysesmän och drängar	DR 1, ÖgH 1589:10A
	Husby	8					
	Drothem	9					
	Skönberga	16					
	Mogata	13					
	Ringarum	12					
	Skällvik	12					
	Gryt + Skären (St Anna)	35					
HANEKIND		40					DR 1
	Slaka	7					
	Skeda	2					
	S:t Lars	2					
	Vist	11					
	Landeryd	5					
	Kärna	9					
	Kaga	4					
LYSING			102		99		ÖgH 1589:11, 1596:14
	Svanshals		35		20		
	Kumla		8		12		
	Rök		7		10		
	Heda		11		16		
	Åby		24		15		
	Ödeshög				26		
	Tollstad		17		–	1596: Redovisar endast drängar med utsäde	
LÖSING					22		
	Dagsberg				14		ÖgH 1596:2
	Furingstad				1		ÖgH 1596:3
	Tingstad				0		ÖgH 1596:3

HÄRAD	SOCKEN/STAD	1576	1589	1590	1596	KOMMENTARER	KÄLLA
(LÖSING)	Styrstad				7		ÖgH 1596:3
SKÄRKIND		27					DR 1
	Skärkind	14					
	Gärdeby	3					
	Gistad	1					
	Ryd	9					
SKÄRKIND & MEMMING			*76			Penningsumma 18 daler 3 mark 6,5 öre för landbodrängar [sic], hantverkare och inhysesmän	ÖgH 1589:3
VALKEBO		27					DR 1
	Nykil	9					
	Gammalkil	6					
	Sjögerstad	7					
	Vikingstad & Rakered	4					
	Ledsberg	1					
VIFOLKA			43	37			ÖgH 1589:9, 1590:7
	Harg		4	3			
	Tollstad & Sya		6				
	Tollstad			11			
	Viby & Veta		10				
	Veta			1			
	Västerlösa		6				
	Normlösa		8	15			
	Mjölby & Söderby		9				
	Mjölby			7			
VIFOLKA & GÖSTRING		*192				Inga längder, totalantalet beskattade individer anges i räkenskapen.	ÖgH 1576:6
ÅKERBO		33					DR 1
	Törnevalla	14					
	Harg	5					
	Skrukeby	8					
	Rystad	6					

HÄRAD	SOCKEN/STAD	1576	1589	1590	1596	KOMMENTARER	KÄLLA
ÅKERBO & BANKEKIND			*32			Inga längder, antalet legodrängar anges i räkenskapen.	ÖgH 1589:4
ÖSTKIND					34		
	Stenby				20		ÖgH 1596:2
	Östra Husby				9		ÖgH 1596:3
	Häradshammar				5		ÖgH 1596:3
STAD	Linköpings stad	30					DR 1

Småland

HÄRAD	SOCKEN/STAD	1576	1589	1590	1596	KOMMENTARER	KÄLLA
ALLBO		95					SmH 1576:11
	Moheda gäll	9					
	Härlövs gäll	3					
	Lekaryd	3					
	Aringsås	2					
	Virestad	20					
	Stenbrohult	6					
	Kvenneberga gäll	10					
	Skatelövs gäll	26					
	Slätthögs gäll	7					
	Vislanda socken	5					
	Blädinge socken	4					
ALLBO & KINNEVALD			*147			Penningssumma 56,75 daler i räkenskapen för husmän, hantverkare och legodrängar	SmH 1589:20
ASPELAND		44			22		SmH 1577:17, 1596:11
	Mörlunda socken	15			4		
	Tveta socken	1			3		
	Gårdveda socken	1					
	Målilla socken	5			5		
	Virserums socken	12			5		
	Järeda socken	7			2		
	Lönneberga socken	3			3		

HÄRAD	SOCKEN/STAD	1576	1589	1590	1596	KOMMENTARER	KALLA
ASPELAND & SEVEDE			*70			Penningsumma 17,5 daler i räkenskapen för hantverkare, husmän och legodrängar	SmH 1589:6
HANDBÖRD		43	14				SmH 1576:3, 1589:10
	Högsby	26	6				
	Fliseryd	4	6				
	Fagerhult	10	0				
	Kräksmåla	3	2				
KINDA			27	9	11		SmH 1589:22, 1590:21, 1596:13
	Tidersrum		7		3		
	Kisa		0		0		
	Enaby		4	1	0		
	Tjärstad		5	2	0		
	Hägerstad		1		0		
	Vårdnäs		2	4	0		
	Horn		4		5		
	Hycklinge		4		3		
	Kättilstad			2	0		
KINNEVALD		73					SmH 1576:11
	Urshults gäll	27					
	Bergunda	8					
	Öja	7					
	Kalsvik	6					
	Jät	4					
	Tofta	3					
	Tävelsås	6					
	Våxjö	3					
	Dänningelanda	2					
	Vederslöv	7					
KONGA		91					DR 1
	Väckelsång	20					
	Uråsa	2					

HÄRAD	SOCKEN/STAD	1576	1589	1590	1596	KOMMENTARER	KÄLLA
(KONGA)	Linneryd	9					
	Ljuder	12					
	Långasjö & Kåraböket	15					
	Älmeboda	10					
	Nöbbele	8					
	Torsås	4					
	Hovmantorp	4					
	Furuby	1					
	Hemmesjö	3					
	Tegnaby	3					
Mo		33					
	Bottnaryd	14					DR 1
	Mulseryd	3					DR 1
	Angerdshestra	5					DR 1
	Unnaryd	3					SmH 1576:10
	Stengårdshult	3					SmH 1576:10
	Valdshult	1					SmH 1576:10
	Öreryd	3					SmH 1576:10
	Hestra	1					SmH 1576:10
S MÖRE		136					SmH 1576:9
	Mortorp	4					
	Söderåkra	15					
	Vissefjärda	11					
	Arby	14					
	Hagby	6					
	Torsås	16					
	Madesjö	20					
	Voxtorp	6					
	Halltorp	10					
	Ljungby	28					
	Hossmo	6					
N MÖRE		35					SmH 1576:9

HÄRAD	SOCKEN/STAD	1576	1589	1590	1596	KOMMENTARER	KÄLLA
<i>(N MÖRE)</i>	Ryssby	9					
	Förlösa	3					
	Kläckeberga & Dörby	16					
	Åby	7					
<i>N MÖRE & S MÖRE</i>			*200			Penningssumma 50 daler i räkenskapen för husmän, hantverkare och legodrängar	SmH 1589:9
<i>NORRVIDINGE</i>		38					DR 1
	Tolgs gäll	10					
	Asa socken	12					
	Gårdsby gäll	9					
	Bergs gäll	7					
<i>NORRVIDINGE & VÄSTRA</i>				*74		Inga längder, antal enligt räkenskapen.	SmH 1589:1
<i>SEVEDE</i>		31			43		SmH 1577:17, 1596:11
	Rumskulla	4			6		
	Pelarne	4			6		
	Vi	4			15		
	Djursdala	4			4		
	Vimmerby	6			3		
	Frödinge	3			3		
	Vena	6			6		
<i>STRANDA</i>		25	15				SmH 1576:3, 1589:10
	Mönsterås	14	4				
	Ålem	7	10				
	Döderhult	4	1				
<i>SUNNERBO</i>		196		121		1590: längderna brandskadade	DR 1, SmH 1590:19
	Angelstad	12					
	Ljungby	5					
	Markaryd	15		21			
	Hinneryd	7					
	Ljunga	16					
	Hamneda	8					

HÄRAD	SOCKEN/STAD	1576	1589	1590	1596	KOMMENTARER	KÄLLA
<i>(SUNNERBO)</i>	Ljunga & Hamneda			17			
	Kånna	7		10			
	Pjätteryd	15		16			
	Agunnaryd	8					
	Ryssby	14					
	Tutaryd	4					
	Odensjö & Lidhult	8		6			
	Vrå	1		3			
	Annerstad	13		4			
	Nöttja	5					
	Torpa	2					
	Nöttja & Torpa			13			
	Götaryd	12					
	Traryd	10					
	Götaryd & Traryd			10			
	Hallaryd	11		6			
	Dörarp & Hallsjö	1					
	Berga	16					
	Vittaryd	6					
	Vittaryd, Berga, Dörarp & Hallsjö			15			
<i>TJUST</i>		<i>88</i>	<i>34</i>				DR 1, SmH 1589:2
	Hjorted	4	7				
	Gladhammar	15	7				
	Törnsfall	6	2				
	Lofa	13	1				
	Gamleby (Gamla Västervik)	4	1				
	Ukna	4	1				
	Gårdserum	3	0				
	Dalhem	2	0				
	Odensvi	3	0				
	Hallingeberg	2	4				
	Blackstad	3	4				

HÄRAD	SOCKEN/STAD	1576	1589	1590	1596	KOMMENTARER	KÄLLA
<i>(TJUST)</i>	Locknevi	1	0				
	Hannäs	2	2				
	Västra Ed	17	3				
	Tryserum	9	2				
<i>TUNALÄN</i>		22	14				DR 1, SmH 1589:2
	Misterhult	14	9				
	Tuna	3	2				
	Kristdala	5	3				
<i>TVETA</i>		121					SmH 1576:10
	Hakarp	11					
	Lekeryd	12					
	Svarttorp	11					
	Järnsås	9					
	Forserum	8					
	Barkeryd	13					
	Nässjö	8					
	Öggestorp	3					
	Rogberga	11					
	Barnarp	3					
	Månsarp	4					
	Sandseryd	2					
	Järstorp	7					
	Bankeryd	5					
	Ljungarum	14					
<i>UPPVIDINGE</i>		124					DR 1
	Älghult	17					
	Åseda	19					
	Sjösås gåll	17					
	Dädesjö	19					
	Nottebäck	10					
	Ekeberga	2					
	Algutsboda	20					

HÄRAD	SOCKEN/STAD	1576	1589	1590	1596	KOMMENTARER	KÄLLA
<i>(UPPVIDINGE)</i>	Lenhovda	16					
	Hälleberga	4					
<i>N VEDBO</i>		*94	51	67	38	1596: längder både över dem som betalat och de som resterade.	SmH 1577:17, 1589:21, 1596:14
	Säby socken	20		17	15		SmH 1590:2
	Linderås gäll	*20		13	9	1576: Åtskiljer ej husmän och legodrängar.	SmH 1590:2
	Vireda socken	6	6	8			SmH 1590:4
	Haurida socken	3	3				
	Adelövs socken	11	13	6			SmH 1590:4
	Askeryds gäll (med Marbäck)	*19	24	9		1576: Åtskiljer ej husmän och legodrängar.	SmH 1590:4
	Lommaryds socken	12		8	10		SmH 1590:2
	Bälaryds socken	3	5				
	Frinnaryd			6	4		SmH 1590:2
<i>S VEDBO</i>			50	38	28	1589: Detta år särredovisas även bondsöner. 1596: längder både över dem som betalat och de som resterade.	SmH 1589:21, 1596:14
	Hult		7	5			SmH 1590:4
	Höreda				1		
	Mellby				3		
	Höreda & Mellby		7	6			SmH 1590:2
	Eksjö		1	0	7		SmH 1590:4
	Flisby		9	12	6		SmH 1590:2
	Ingatorp & Bellö		14	8			SmH 1590:4
	Hässleby		9	1			SmH 1590:4
	Kråkshult		3				SmH 1590:4
	Edshult			6	6		SmH 1590:2
	Solberga				2		
	Björke				3		
<i>VISTA</i>		73					SmH 1576:10
	Visingsö	15					
	Gränna	26					

HÄRAD	SOCKEN/STAD	1576	1589	1590	1596	KOMMENTARER	KÄLLA
(VISTA)	Ölmstad	16					
	Skärstad	16					
VÄSTBO		64	40				
	Bolmsö	7				I en av kopiorna av längden inkluderas även böndernas söner, som dock inte betalade någon skatt.	DR 1
	Tannåker	0					DR 1
	Dannäs	1					DR 1
	Reftele gäll	4	5				DR 1, SmH 1590:20
	Långaryd	5					DR 1
	Färgaryd	2					DR 1
	Femsjö	1					DR 1
	Ås	2	4				DR 1, SmH 1590:20
	Källerstad	2					DR 1
	Unnaryd	6	5				DR 1, SmH 1590:20
	Jälluntofta	1					DR 1
	Hestra gäll	6					DR 1
	Villstads gäll	7	9				DR 1, SmH 1590:20
	Båraryd	2					DR 1
	Burseryds gäll	5	7				DR 1, SmH 1590:20
	Sandvik	1					DR 1
	Källeryds socken	3					SmH 1577:1
	Forsheda	3					SmH 1577:1
	Torskinge	1					SmH 1577:1
	Bredaryd	5				Inklusive en adelsmans dräng.	SmH 1577:1
	Gryteryds gäll		10				SmH 1590:20
VÄSTRA		*132				Åtskiljer ej olika befolkningskategorier.	DR 1
	Hultsjö gäll	*20					
	Hjälmseryds gäll	*16					
	Vrigstad	*3					
	Nydala	*9					
	Svenarum	*11					

HÄRAD	SOCKEN/STAD	1576	1589	1590	1596	KOMMENTARER	KALLA
(VÄSTRA)	Malmbäcks fjärding	*12					
	Bringetofta fjärding	*25					
	Sandsjö gäll	*7					
	Fröderyds gäll	*29					
YDRE			39	11	43		SmH 1589:22, 1590:21, 1596:13
	Rumskulla skate		5	1	1		
	Ryd skate		4		2		
	Askeryds lägerbobygd		4	2	0		
	Sund		4		10		
	Torpa		10	2	1		
	Asby		7		18		
	Vi		5		3		
	Svinhult			3	7		
	Malexander			3	1		
ÖSTBO		95					
	Fryele gäll	13					DR 1
	Kärda gäll	9					DR 1
	Rydaholm & Gällaryd	22					SmH 1577:1
	Byarum & Tofteryd	20					DR 1, SmH 1577:1
	Åker & Kävsjö	17					DR 1
	Voxtorp, Tännö & Värnamo	14					DR 1
ÖSTRA		96					DR 1
	Näshults socken	6					
	Stenberga socken	6					
	Skirö socken	6					
	Nye socken	6					
	Karlstorps gäll	6					
	Björkö socken	5					
	Nävelsjö socken	3					
	Korsberga socken	6					
	Lemnhults socken	4					

HÄRAD	SOCKEN/STAD	1576	1589	1590	1596	KOMMENTARER	KÄLLA
(ÖSTRA)	Vetlanda socken	14					
	Alseda gäll	19					
	Skede socken	7					
	Myresjö socken	5					
	Lannaskede socken	1					
	Bäckseda socken	2					
STAD	Jönköpings stad	51					SmH 1576:10
STAD	Västerviks stad	17					DR 1
STAD	Kalmar stad	44					DR 1
STAD	Växjö stad	27					SmH 1576:11

Öland

HÄRAD	SOCKEN	1576	KOMMENTARER	KÄLLA
NORRA MOTET		106		
	Löt & Alböke	5		DR 1
	Böda	9		
	Högby & Källa	25		
	Persnäs & Föra	19		
	Räpplinge & Högsrum	11		
	Bredsältra	9		
	Gärdslösa	7		
	Köpings gäll	9		
	Runsten & Långlöt	12		
SÖDRA MOTET		111		
	Möckleby gäll	27		SmH 1577:7
	Glömminge gäll	13		SmH 1577:7
	Torslunda gäll	12		SmH 1577:7
	Gräsgårds härad	14		SmH 1577:3
	Hulterstads härad	45		SmH 1577:3

Gästrikland

SOCKEN/STAD	1576	1590	KOMMENTARER	KÄLLA
HEDESUNDA	15			GH 1576:3
ÖSTERFÄRNEBO	*37		Åtskiljer ej bondsöner, mågar och legodrängar.	GH 1576:3
ÅRSUNDA	7			GH 1576:3
TORSÅKER	*31		Åtskiljer ej bondsöner, mågar och legodrängar.	GH 1576:3
OVANSJÖ	*63		Åtskiljer ej bondsöner, mågar och legodrängar.	GH 1576:3
OCKELBO	15			GH 1576:3
HAMRÄNGE	13			GH 1576:3
VALBO	*39		Åtskiljer ej bondsöner, mågar och legodrängar.	GH 1576:3
HILLE	*29		Åtskiljer ej bondsöner, mågar och legodrängar.	GH 1576:3
GÄVLE STAD	*107	24	1576: Åtskiljer ej söner, mågar och legodrängar.	GH 1576:3, 1590:4

Hälsingland

SOCKEN	1576	1596	KOMMENTARER	KÄLLA
SEGERSTAD	3	0		HH 1576:2, 1599:7
HANEBO	0	0		HH 1576:2, 1599:7
BOLLNÄS	10	6		HH 1576:2, 1599:7
ALFTA	13	0		HH 1576:2, 1599:7
ARBRÅ	12	0		HH 1576:2, 1599:7
JÄRVSO	7	2		HH 1576:2, 1599:7
LJUSDAL	6	0		HH 1576:2, 1599:7
FÄRILA	3	0		HH 1576:2, 1599:7
DELSBO	8	0		HH 1576:2, 1599:7
BJURÅKER	2	0		HH 1576:2, 1599:7
BERGSJÖ	16	0		HH 1576:2, 1599:7
GNARP	1	0		HH 1576:2, 1599:7
HARMÄNGER	6	0		HH 1576:2, 1599:7
JÄTTENDAL	2	0		HH 1576:2, 1599:7
ROGSTA	10	0		HH 1576:2, 1599:7
TUNA	17	0		HH 1576:2, 1599:7
IDENOR	4	0		HH 1576:2, 1599:7

SOCKEN	1576	1596	KOMMENTARER	KÄLLA
FORSA	4	3		HH 1576:2, 1599:7
HÖG	4	0		HH 1576:2, 1599:7
ENÄNGER	10	0		HH 1576:2, 1599:7
NJUTÄNGER	10	0		HH 1576:2, 1599:7
NORRALA	9	1		HH 1576:2, 1599:7
TRÖNÖ	10	0		HH 1576:2, 1599:7
SKOG	2	0		HH 1576:2, 1599:7
SÖDERALA	9	2		HH 1576:2, 1599:7
MO	6	0		HH 1576:2, 1599:7
RENGSJÖ	2	0		HH 1576:2, 1599:7
HOGDAL		0		HH 1599:7
HASSELA		0		HH 1599:7
UNDERSVIK		0		HH 1599:7
ILSBO		0		HH 1599:7
NORRBO		1		HH 1599:7

Medelpad

SOCKEN	1576	1589	KOMMENTARER	KÄLLA
TORP & BORG SJÖ	4	4		DR 2
INDALS GÄLL	2	1		DR 2
TUNA GÄLL	7	8		DR 2
LJUSTORPS GÄLL	1	4		DR 2
SKÖNS GÄLL	5	4		DR 2
SELÄNGERS GÄLL	*15	2	1576: Åtskiljer ej legodrängar och bondsöner ("ungkarlar").	DR 2
NJURUNDA	3	8		DR 2

Ångermanland

SOCKEN	1576	1589	KOMMENTARER	KÄLLA
NORDMALING	20	5		DR 2, ÅH 1589:2
GRUNDSUNDA	6			DR 2, ÅH 1589:2
ARNÄS	12	9		DR 2, ÅH 1589:2

SOCKEN	1576	1589	KOMMENTARER	KÄLLA
SJÄLEVAD	14	4		DR 2, ÅH 1589:2
ANUNDSJÖ	4			DR 2, ÅH 1589:2
SIDENSJÖ	5	6		DR 2, ÅH 1589:2
NÄTRA	10	5		DR 2, ÅH 1589:2
NORDINGRÅ GÄLL	32	6		DR 2, ÅH 1589:2
NORA GÄLL	39	7		DR 2, ÅH 1589:2
SÄBRÅ GÄLL	18	6		DR 2, ÅH 1589:2
GUDMUNDRÅ & HÖGSJÖ	24	1		DR 2, ÅH 1589:2
TORSÅKERS GÄLL	16	3		DR 2, ÅH 1589:2
BOTEÅ GÄLL	27			DR 2, ÅH 1589:2
SOLLEFTEÅ, RESELE & RAMSELE GÄLL	22			DR 2, ÅH 1589:2

Västerbotten

SOCKEN	1559	1576	1589	1596	KOMMENTARER	KÄLLA
UMEÅ		*116	30	38	1576: åtskiljer ej söner, mågar och legodrängar	DR 2, VH 1589:6, 1596:1
BYGDEÅ		*45	10	15	1576: åtskiljer ej söner, mågar och legodrängar	DR 2, VH 1589:6, 1596:1
LÖVÅNGER		*39	17	13	1576: åtskiljer ej söner, mågar och legodrängar	DR 2, VH 1589:6, 1596:1
SKELLEFTEÅ		*109	18	27	1576: åtskiljer ej söner, mågar och legodrängar	DR 2, VH 1589:6, 1596:1
PITEÅ		*85	23	16	1576: åtskiljer ej söner, mågar och legodrängar	DR 2, VH 1589:6, 1596:1
LULEÅ	102	*83	51	1	1559: därtill 206 legopigor 1576: åtskiljer ej söner, mågar och legodrängar	DR 2, VH 1589:6, 1596:1
KALIX		*32	8	0	1576: åtskiljer ej söner, mågar och legodrängar	DR 2, VH 1589:6, 1596:1
TORNEÅ		*53	43	0	1576: åtskiljer ej söner, mågar och legodrängar	DR 2, VH 1589:6, 1596:1

Österbotten

SOCKEN	1576	KOMMENTARER	KÄLLA
MUSTASAARI	7		4749
KYRO & LAPPO KAPELLGÄLL	34		4749
PEDERSÖRE	14		4749
VORÅ	11		4749
LAIHELA	5		4749

SOCKEN	1576	KOMMENTARER	KÄLLA
ILMOLA	19		4749
KARLEBY	18		4749
SALO	14		4749
KALAJOKI	5		4749
PYHÄJOKI	12		4749
LIMINGO	15		4749
KEMI	8		4749
IJO	6		4749

Satakunda

HÄRAD	SOCKEN	1576	KOMMENTARER	KÄLLA
NEDRE		358		2298
	Lojmijoki	70	Kanske ingår även husmän: i längdens rubrik nämns endast drängar, vid slutsumman dock drängar och husmän. Specifikationer inne i längden saknas.	
	Vittis	87		
	Kumo	49		
	Eura	28		
	Euraåminne	20		
	Kjulo fjärding	20		
	Ulvsby	65		
	Närpes	19		
ÖVRE		*325		2303
	Tyrvis	37		
	Karkku	*42	Titel saknas för en del av individerna i längden.	
	Tavastkyro	28		
	Birkkala	52		
	Ruovesi	70		
	Kangasala (med Orivesi)	47		
	Lempälä	24		
	Vesilax	25		

Egentliga Finland

HÄRAD	SOCKEN/STAD	1576	KOMMENTARER	KÄLLA
HALIKKO		243		1320
	S:t Märten	39		
	Pemar	35		
	Kimito	66		
	Bjärnå	40		
	Muurla län (=Uskela)	35		
	Halikko	28		
MASKU		371		1330
	Pöytis	47		
	Värfrukyrko	30		
	Reso	30		
	Rimito	50		
	Korpo	51		
	Masku	44		
	Lemo	27		
	Nousis	16		
	Virmo	51		
	Virmo skogsbygd	25		
PIIKKIS		139		1320
	St:a Karin	33		
	Pargas	26		
	Nagu	16		
	Sagu	17		
	Piikkis	22		
	Lundo	25		
VEMO		210		1330
	Vemo	42		
	Tövsala	42		
	Nykyrka	49		
	Letala	23		
	Lappo	33		
STAD	Raumo	21		1330

Nyland

HÄRAD	SOCKEN/STAD	1576	KOMMENTAR	KÄLLA
<i>BORGÅ LÄN</i>		*96		3372
	Borgå	*23	Åtskiljer ej husmän och legodrängar.	
	Pernå	*18	Åtskiljer ej husmän och legodrängar.	
	Sibbo	*26	Åtskiljer ej husmän och legodrängar.	
	Helsinge	*29	Åtskiljer ej husmän och legodrängar.	
<i>KYMMENEGÅRDS LÄN</i>		52		5439
	Vederlax	14		
	Vekkelax	11		
	Pyttis	19		
	Elimä fjärding	8		
<i>RASEBORGS LÄN</i>		264		3375
	Esbo	25		
	Kyrkslätt	17		
	Sjundeå	13		
	Lojo	46		
	Ingo	48		
	Karis	36		
	Tenala	38		
	Pojo	5		
	Karislojo	36		
STAD	Ekenäs	4		3375
STAD	Borgå	*25	Åtskiljer ej husmän och legodrängar.	3372
STAD	Helsingfors	20		3372

Tavastland

HÄRAD	SOCKEN	1556	KOMMENTARER	KÄLLA
HATTULA	Tammela kyrksocken	44		3807

Savolax

HÄRAD	SOCKEN	1576	KOMMENTARER	KÄLLA
<i>LILLSAVO</i>		191		6504
	Tavinsalmi	63		
	Randasalmi	45		
	Säminge	83		
<i>STORSAVO</i>		109		6501
	Jockas	42		
	Pellosniemi	47		
	Visulax	20		

Karelen

HÄRAD	SOCKEN	1576	1590	KOMMENTARER	KÄLLA
<i>JÄSKIS</i>		33	45		5444, 5635
	Jäskis	16			
	Ruokolax	17			
<i>LAPPVESI</i>		194	46		5441, 5633
	Lappvesi	121			
	Tajpale	73			
<i>STRANDA</i>		115			5436
	Viborg	26			
	Björkö	3			
	Säkkijärvi	10			
<i>ÄYRÄPÄÄ</i>		23			5446
	Mola	10			
	Kivinebb	6			
	Nykyrka	7			
<i>STAD</i>	Viborg	30			5419

Bilaga 2: Övriga befolkningsgrupper i drängeregistren 1576

Drängepenningarna 1576 var den första skatt någonsin som drabbade samtliga legodrängar i riket.⁶⁷ Varje präst i riket ålades att skriva ett register över dem i församlingen som skulle betala skatten och sedan skicka denna längd till biskopen, som vidarebefordrade längderna till Stockholm.⁶⁸ Skatten uppbars sedan av fogdarna, vilka inlämnade penningar, räkenskaper och namnlängder över alla dem som betalt skatten.⁶⁹ Därför finns ibland två exemplar bevarade av drängeregistren: både prästens och fogdens. Av daterade längder framgår att skatten uppbars under perioden från hösten 1576 fram till och med hösten 1577.⁷⁰ Antagandet att skatten skulle ha uppburits vid två tillfällen (något som antyds av Forssell⁷¹) är felaktigt.

Skatten betalades inte bara av legodrängar utan också av ”alla andra som tjäna, både hos präster och bönder på landsbygden, desslikes hos borgare i städerna; item dagsverkskarlar, tröskare [...]; item de som städja sig till månads- eller veckolega, och annat sällskap, både gifta och ogifta, som icke stå bo och bohag för”, av alla slags hantverkare, av landsköpmän och birkarlar.⁷² I tabellerna nedan redovisas de ur dessa övriga befolkningsgrupper som nämns i drängeregistren 1576, där kategorin ”övriga” specificeras i tabellernas kommentarsfält. Olika typer av hantverkare (till exempel skomakare eller skinnare) särredovisas dock inte. För källhänvisningar, se uppgifter i motsvarande tabeller i bilaga 1 ovan. Landskapen redovisas i samma ordning som i föregående bilaga: först Svealand, därefter Götaland, Norrland och slutligen Finland. Uppgifter saknas helt från Åland och Tavastland.

⁶⁷ Riksregistraturet [RR] 17/8 1576, Riksarkivet. Den nedre åldersgränsen var 16 år.

⁶⁸ RR 25/9 1576 (till ärkebiskopen).

⁶⁹ RR 13/9 1576 (till fogdarna i Norrland); 14/9 1576 (till fogdar i Uppland); 18/9 1576 (till alla fogdar).

⁷⁰ Den tidigast daterade längden är från Öland 15/10 1576 (DR vol. 1), den senaste från Savolax 24/10 1577 (Äldre räkenskapssamlingen, vol. 6501, Riksarkivet, Helsingfors).

⁷¹ Forssell 1872 s. 77, 79.

⁷² RR 17/8 1576.

Uppland

HÄRAD	SOCKEN/STAD	SÖNER	BRÖDER	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	HYTTDRÄNGAR	KÖPSVENNER	KOMMENTARER
NORRA RODEN	Älvkarleby			1	5			
	Västland				7			
	Österlövsta			2	6			
	Hällnäs			1	4			
	Valö			1	1			
NORUNDA	Film				1	5		
	Dannemora			1	5			
NÄRDINGHUNDRA	Edsbro	1						
TIERP	Tierp			8	4			
	Tolfta			2	1			
VENDEL	Vendel	37		1	4			
	Tegelsmora							
VÄRMDÖ	Värmdö	34	10	9	11			
STAD	Uppsala						16	

Södermanland

HÄRAD	SOCKEN/STAD	SÖNER	BRÖDER	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	FÖRDELSKARLAR	TRÖSKARE	KOMMENTARER
V REKARNE	Tumbo (och Råby)			2	1	7		Fördelskarlar anges vara söner, styvsöner, mågar och en "dräng".
	Lista							
	Öja	6	3	1	2			
	Västermo	2	5	2				
	Säterbo	1	3	1				
	Torpa							
SOTHOLM	Sorunda	9	5		5		6	Tröskarna anges vara bottnekarlar.
	Västerhaninge	23	1	1	5		2	Tröskarna anges vara bottnekarlar.
	Ösmo	15	5	4	2			
	Österhaninge	22	6		21			
SVARTLÖSA	Salem	2	2		4			
	Östertälje	3			1		3	Tröskarna anges vara bottnekarlar.
	Grödinge	18			1			

HÄRAD	SOCKEN/STAD	SÖNER	BRÖDER	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	FÖRDELSKARLAR	TRÖSKÄRE	KOMMENTARER
<i>(SVARTLÖSA)</i>	Huddinge	4	3					
	Brännkyrka	-						Defekt, endast första sidan bevarad.

Närke

HÄRAD	SOCKEN/STAD	SÖNER	HUSMÄN	KOMMENTARER
<i>GLANSHAMMAR</i>	Glanhammar	4	1	Noteras om sönerna och husmannen haft "fördel" i utsädet.

Västmanland

HÄRAD	SOCKEN/STAD	SÖNER	MÅGAR	BRÖDER	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	HUSFOLK	FÖRDELSKARLAR	DACKARLAR	ÖVRIGA	KOMMENTARER
<i>NORRBO</i>	Västerfärnebo	10	2								
	Fläckebo	7	1								
	Romfartuna				2						
	Skerike	4	2								
	Skultuna	5	4		1						
<i>SIENDE</i>	Tillberga				2			5			Alla fördelskarlar söner
	Hubbo							3			Fördelskarlarna söner och mågar
	Kärrbo	1	2		5						
	Badelunda	7			1						
	Irsta	9	2	1	2	3		3			Alla fördelskarlarna mågar
	Kungsåra	3	3		1	1					
<i>SIMTUNA</i>	Simtuna	28	5	1	4						
	Altuna	20	3	3							
	Frösthult	2	2		1	1		2			
	Norrby				1						
	Västerlövsta				1						
<i>SNEVRINGE</i>	Munktorp				5						Varav 4 gärningsmän vid Strömsholm
<i>TJURBO</i>	Sala				2			1			
	Kila	6	2		4					5	5 torpare

HÄRAD	SOCKEN/STAD	SÖNER	MÄGAR	BRÖDER	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	HUSFOLK	FÖRDELS- KARLAR	DAGKARLAR	ÖVRIGA	KOMMENTARER
<i>(TJURBO)</i>	Kumla	8	3	1	3	1				3	3 tjänare
	Möklinta	7	5	2	1					1	1 torpare
	Björksta	7	5	3	1	1					
	Tortuna	11	2	5	1						
	Sevalla					1		1			1 fördelsdräng
	Sala gruva	6	2		9						Mycket defekt
<i>TORSTUNA</i>	Härnevi	2	3						2		
	Torstuna	29	8		7	1					
	Österunda	9	4					1			
	Vittinge	16	1			1					
<i>TUHUNDRA</i>	Barkarö	10				1			1		
	Dingtuna	8	7	1	3						
	Lillhärad					1					
	Lundby	1	2		2						
<i>VÅLA</i>	Huddunge	3	6	1							
	Våla	26	8		3	2					
	Nora	17	1	4	1	1					
	Harbo	13	2								
<i>ÅKERBO</i>	Björskog				3						
	Odensvi	9			1					2	2 dagsverkskarlar
	Köping	8	2								
	Västra Skedvi	8									
	Näsby							1			
	Lindesberg		1		2	5		16	7		
	Noraskoga				1	2		24	9		
	Fellingsbro	9	7	4	2	1					
STAD	Västerås				8		3				

Dalarna

REGION	SOCKEN/STAD	SÖNER	MÅGAR	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	FÖRDELS- KARLAR	KÖPSVENNER	KOMMENTARER
<i>KOPPARBERGSLAGEN</i>	Svärdsjö	30	4	6				
	Torsång	18		2		2		
	Vika	20	2	6	8			
	Stora Tuna				3	1		
	Kopparberget	32		4	9		2	
STAD	Hedemora			1				

Värmland

HÄRAD	SOCKEN	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	LANDSKÖPMÄN	KOMMENTARER
<i>BERGSLAGEN</i>	Färnebo	7	1		
<i>FRYKSDALEN</i>	Sunne		5		
	Ämtervik	2	3		
	Lysvik		2		
<i>GILLBERG</i>	Sillerud		1		
	Gillberga	2			
	Svanskog		2		
	Stavnäs		2		
	Glava		2		
	Värmskog		1		
<i>GRUMS</i>	Ed		2		
	Grums		3	2	
	Nor		1		
	Segerstad		2		
<i>JÖSSE</i>	Arvika		1		
	Gunnarskog		3		
	Ny		2		
	Älgå		1		
	Brunskog		9		
	Köla		4		
<i>KIL</i>	Frykerud	1	2		

HÄRAD	SOCKEN	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	LANDSKÖPMÄN	KOMMENTARER
(KIL)	Kil	1	3	2	
	Övre Ullerud	1			
	Nedre Ullerud		2		
	Grava	2	2		
	Tingvalla	1			
	Hammarö		2		
NORDMARK			2		
NÄS	Eskilsäter		1		
	Ölserud		1		
	Botilsäter		1		
	Huggenäs		2		
	By			2	
	Tveta		3		
	Kila	1	2		
VISNUM	Visnum	2	3		
	Rudskoga		1		
	Kil			1	
VÄSE	Väse	1	7		
ÄLVDALEN	Råda		3		
	Ekshärad		4		
	Dalby		4		
	Ny		8		
ÖLME	Ölme		8		
	Varnum	3	3		

Västergötland

HÄRAD	SOCKEN/STAD	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	ÖVRIGA	KOMMENTARER
ALE	Skepplanda	1	3		
	S:t Peter	1	2		
	Tunge	1	3		
	Hålanda		3		

HÄRAD	SOCKEN/STAD	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	ÖVRIGA	KOMMENTARER
<i>(ALE)</i>	Starrkärr		2		
	Östad		1		
	Kilanda		1		
<i>ASKIM</i>	Fässberg		2		
	Öarna (=Styrsö)		1		
	Askim		1		
<i>BARNE</i>	Kedum	3			
	Ryda	1	1		
	Naum		1		Husmännen är knekt.
	Skarstads gäll	1		7	7 oxgossar (som i ena längden kallas "drängar")
	Lekåsa gäll			3	3 oxgossar
<i>BOLLEBYGD</i>	Bollebygds gäll	1	2		
<i>FROKIND</i>	Börstigs gäll		1		
<i>GUDHEM</i>	Segerstads gäll	2			
	Stenstorps gäll	2	2		
	Sjogerstads gäll	1	3		
	Dala gäll		10		2 av husmännen fåkarlar
	Falköpings gäll		1		
	Gudhems gäll	1			
	Edåsa & Lunghem		2		
<i>GÄSENE</i>	Eriksbergs gäll		2		Husmännen kallas "inhyses bönder"
	Närunga gäll		1		
<i>HISINGEN</i>	Tuve		5		En husman sållmakare
	Lundby		1		
<i>KIND</i>	Gällstads gäll	2	3		
	Sexdrega gäll		1		
	Dalstorps gäll	1	1		
	Långhems gäll	1			
<i>KINNE</i>	Källby gäll	1	1		
	Kleva gäll	1			
	Österplana gäll		1		Husmännen dagkarl
	Husaby gäll	2			

HÄRAD	SOCKEN/STAD	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	ÖVRIGA	KOMMENTARER
<i>(KINNE)</i>	Götene gäll	2			
	Ovanskogs (=Lugnås) gäll		1		
<i>KULLING</i>	Herrljunga gäll		1		
	Algutstorp gäll	4	1		
	Hols gäll	2			En dräng "brukar skomakarämbete dess emellan" och betalade både som dräng och hantverkare
	Lena gäll		2		
	Alingsås	2	6		
	Hemsjö	1	2		
	<i>KÄKIND</i>	Skövde gäll	1		1
	Fågelås gäll		3		
	Kyrkefalla gäll	1	2	2	2 dagkarlar
	Varola gäll	2	1	2	1 dagkarl, 1 fäherde
<i>KÄLLAND</i>	Järpås gäll		1		
	Tädene gäll	2	2		
	Örslösa gäll		2		
	Rackeby gäll		2		
	Råda gäll	3	1		
<i>LASKE</i>	Larvs gäll	1			Dessutom var 12 av drängarna oxgossar
	Bitterna gäll	2	3		
<i>REDVÄG</i>	Hössna gäll	2	1		
	Böne gäll	1	1		
<i>SKÄNING</i>	Åsaka		3		En husman "gammal karl"
	Vånga gäll	2	3		
	Vinköl		1		
	Jung		1		
	Fyrunga		1		
	Öttum		4		
	Saleby gäll		3		
	Sunnerby gäll	1			
<i>VARTOFTA</i>	Slöta gäll		7		
	Habo socken	3	5		

HÄRAD	SOCKEN/STAD	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	ÖVRIGA	KOMMENTARER
(VARTOFTA)	Åsaka gäll		1		
	Hångsdala gäll		1		
	Daretorps gäll		2		En husman var skinnare, en skräddare
	Valstads gäll		2		
	Varvs gäll	1			
	Fröjereds gäll		2		
	Åsle gäll	1		3	3 fördelskarlar
	Yllestads gäll		2		
	Sandhems rättarlag		2		
	VEDEN	Fristads gäll		2	
VILSKE	Gökhems gäll		5		Husmännen "inhyses bönder"
	Floby gäll	1	4		
	Kleva gäll		1		
VISTE	Levene	1			
	Sparlösa		3		
	Tengene	1			
	Hyringa	2			
	Främmestad	3			
	Trökörna		1		
	Flakeberg & Bjärby		7		
VÄNE	Tunhems gäll	5	3		
VÄTTLA	Lundby	2			
	Angered		2		
	Bergum		3		
ÅS	Vings gäll	1			
	Rängedala gäll & Gingri socken		1		
	Hällstads gäll	1			
ÅSE	Tuns gäll	2	3		
	Ås gäll	2	6		Bland husmännen klockare, laggare, mjölnare
	Särestads gäll	3	1		
STAD	Lidköpings stad	3			
STAD	Bogesunds stad	1			

HÄRAD	SOCKEN/STAD	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	ÖVRIGA	KOMMENTARER
STAD	Älvsborgs stad	11	23		Kallas Lödöse i räkenskapen

Dalsland

HÄRAD	SOCKEN	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	DAGSVERKSKARLAR	KOMMENTARER
SUNDAL	Bolstads gäll	3	5		
	Frändefors gäll	1	7		
NORDAL	Örs gäll	1	1		
VALBO	Högsäter		1		
VEDBO	Eds gäll		3	2	
TÖSSBO	Tösse gäll	1	1		

Östergötland

HÄRAD	SOCKEN/STAD	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	DAGKARLAR	KOMMENTARER
BANKEKIND	Svinstad		1		
HAMMARKIND	Husby	1	1		
	Skönberga		1		
	Mogata	4			
	Ringarum	1	1		
	Skällvik				3
	Skären (St Anna)	4			
	Gryt	1	7	1	
HANEKIND	Slaka		2		
	S:t Lars		2		
	Vist		2		
	Kärna		2		
	Kaga		2		
SKÄRKIND	Skärkind	2	3		
	Ryd	1			
VALKEBO	Nykil	2	1		
	Gammalkil	1			

HÄRAD	SOCKEN/STAD	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	DAGKARLAR	KOMMENTARER
ÅKERBO	Törnevalla		1		
	Harg	1			
	Rystad	1			
STAD	Linköping	2		3	

Småland

HÄRAD	SOCKEN/STAD	SÖNER	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	DAGKARLAR	KOMMENTARER
ALLBO	Moheda gäll		2			
	Härlövs gäll			2		
	Aringsås	1		2		En huskvinns dräng ändrad till son.
	Virestad		2	6		
	Stenbrohult		1	1		
	Kvenneberga gäll			4		
	Skatelövs gäll		3	15	1	
	Slätthögs gäll			2		
	Vislanda socken			5		
	Blädinge socken			1		
ASPELAND	Mörlunda socken			4		
	Gårdveda socken			3		
	Målilla socken		2	2		
	Virserums socken			2		
	Järeda socken			1		
	Lönneberga socken			2		
HANDBÖRD	Högsby		2	3		
	Fagerhult		3			
KINNEVALD	Urshults gäll		1	20		
	Bergunda			6		
	Öja			2		
	Kalvsvik			9		
	Jät			6		
	Tofta			1		

HÄRAD	SOCKEN/STAD	SÖNER	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	DAGKARLAR	KOMMENTARER
(KINNEVALD)	Tävelsås			3		
	Växjö			3		
	Dänningelanda			2		
	Vederslöv			2		
KONGA	Väckelsång		4	10		
	Uråsa			2		
	Linneryd		4	7		
	Ljuder			6		
	Långasjö		2	8		
	Kåraböket		1	6		
	Älmeboda		1	2		
	Nöbbele		1	9		
	Torsås		2	5		
	Hovmantorp			5		
	Furuby			2		
	Hemmesjö			1		
	Tegnaby			1		
	Mo	Bottnaryd			2	
Mulseryd				1		
Angerdshestra			1	1		
Unnaryd			1			
Öreryd			1			
S MÖRE	Arby		1			
	Torsås		2			
	Halltorp		1			
	Ljungby		4			
	Hossmo					Sist i längden framgår att socknens husmän inte beskattats
N MÖRE	Kläckeberga & Dörby		2			
NORRVIDINGE	Tolgs gäll			4		
	Gårdsby gäll			2		
	Bergs gäll			5		

HÄRAD	SOCKEN/STAD	SÖNER	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	DAGKARLAR	KOMMENTARER
<i>SEVEDE</i>	Rumskulla		1	2		
	Pelarne			3		
	Vi		1	5		
	Djursdala		2			
	Vimmerby			1		
	Frödinge			1		
	Vena			1		
<i>STRANDA</i>	Mönsterås		3	5		En husman dikare
	Ålem		1	3		En husman dagkarl
<i>SUNNERBO</i>	Angelstad		1	2		
	Markaryd			4		
	Ljunga		4			
	Agunnaryd			4		
	Tutaryd		1			
	Odensjö & Lidhult		3	1		
	Vrå			1		
	Annerstad		1			
	Nöttja		2			
	Torpa		1			
	Götaryd		1	4		
	Berga		1			
	Vittaryd		1			
	<i>TJUST</i>	Gladhammar			2	
Lofta			4	12		
Gamleby			1	1		
Ukna				2		En av husmännen "haver tagit hemman"
Dalhem				1		
Odensvi			1			
Hallingeberg			1			
Västra Ed			3	1		
Tryserum		2	3			
<i>TVETA</i>	Hakarp			2		

HÄRAD	SOCKEN/STAD	SÖNER	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	DAGKARLAR	KOMMENTARER
(TVETA)	Lekeryd		1	2		
	Svarttorp			4		
	Järsnäs		2	1		
	Forserum		2	6		
	Barkeryd		1	4		
	Nässjö		1	2		
	Öggestorp			2		
	Rogberga			2		
	Månsarp			1		
	Järstorp			1		
	Bankeryd			2		
	Ljungarum			1		
UPPVIDINGE	Älghult		1			
	Åseda			3		
	Sjösås gäll		1	3		
	Dädesjö		3	2		
	Nottebäck		1			
	Ekeberga			1		
	Algutsboda		3	14		
	Hälleberga		1			
N VEDBO	Säby socken		7	6		
	Linderås gäll		1			
	Vireda socken		3	2		
	Adelövs socken		4	5		
	Lommaryds socken			2		
VISTA	Gränna			1		
	Ölmstad		1	1		
	Skärstad		1	3		
VÄSTBO	Bolmsö	9				
	Reftele gäll			2		
	Femsjö			1		
	Källerstad		1			

HÄRAD	SOCKEN/STAD	SÖNER	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	DAGKARLAR	KOMMENTARER
(VÄSTBO)	Villstads gäll		2	2		Husmännen "innesbönder" "lemlästa, utgamla, hava intet till, bedja för Guds skull att inte behöva betala".
	Källeryds socken		1			
	Torskinge		1			
VÄSTRA	Hultsjö gäll		1			
	Hjälmseryds gäll		1			
	Vrigstad		1			
	Bringetofta fjärding		2			
	Sandsjö gäll		1			
	Fröderyds gäll		1			
ÖSTBO	Åker		2			
	Voxtorp		1			
	Tännö		1			
	Byarums gäll		1	1		
	Rydaholm			4		
	Gällarum			3		Husmännen "förlamade och barfattiga".
ÖSTRA	Näshults socken		1			
	Skirö socken			1		
	Karlstorps gäll			1		
	Korsberga socken		1			
	Lemnhults socken			1		
	Vetlanda socken		1	3		
	Alseda gäll			4		
STAD	Jönköpings stad		5		3	
STAD	Kalmar stad		7			
STAD	Växjö stad		2	4		
STAD	Mönsterås marknadsplats			7		SmH 1576:3

Öland

HÄRAD	SOCKEN	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	HUSKVINNOR	DAGKARLAR	KOMMENTARER
NORRA MOTET	Löt & Alböke	2	2	3		

HÄRAD	SOCKEN	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	HUSKVINNOR	DAGKARLAR	KOMMENTARER
<i>(NORRA MOTET)</i>	Böda		4		2	
	Högby & Källa	4	6			
	Persnäs & Föra	1		3		
	Räpplinge & Högsrum	2	5			
	Bredsättra		2			
	Gårdslösa		4			
	Köpings gäll	4	5			
	Runsten & Långlöt	2	10			
<i>SÖDRA MOTET</i>	Möckleby gäll	2	14			
	Glömminge gäll	1	7			
	Toroslunda gäll	1	7			
	Gräsgårds härad		3			
	Hulterstads härad	4	1			

Gästrikland

SOCKEN/STAD	SÖNER	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	KOMMENTARER
HEDESUNDA	43	4		
ÖSTERFÄRNEBO			1	
ÅRSUNDA	10			
TORSÄKER		3		
OCKELBO	37			
HAMRÄNGE	25			
HILLE		1	2	
GÄVLE STAD		3	1	

Hälsingland

SOCKEN	SÖNER	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	HUSKVINNOR	LANDSKÖPMÄN	KOMMENTARER
SEGERSTAD	7	1	1			
HANEBO	7	3	5			
BOLLNÄS	28	3	5	5	2	
ALFTA	21	5	20	5	2	

SOCKEN	SÖNER	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	HUSKVINNOR	LANDSKÖPMÄN	KOMMENTARER
ARBRÅ	5	4			2	
JÄRVSO	18		4	4	1	
LJUSDAL	36	3	5	9	3	
FÄRILA	7		1		2	
DELSBO	13	2	4	10	6	
BJURÅKER	7		3	3	1	
BERGSJÖ	3	2	3		1	
GNARP	6	3	8	3		
HARMÄNGER	4		4		1	
JÄTTENDAL	2		5			
ROGSTA	11	1				
TUNA	16	3	5		2	
IDENOR	3					
FORSA	8	5	11		4	
HÖG	3	1				
ENÄNGER	16	1	8			
NJUTÄNGER	8					
NORRALA	16	1	2			
TRÖNÖ	8	1				
SKOG	8			1		
SÖDERALA	28	4	1			
MO	7					
RENGSJÖ	4					

Medelpad

SOCKEN	SÖNER	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	HUSKVINNOR	KOMMENTARER
TORP & BORGSJÖ	11				
INDALS GÄLL	5		1		
TUNA GÄLL	8			1	
LJUSTORPS GÄLL	4				
SKÖNS GÄLL	18	2	1	3	"Husjänta"

SOCKEN	SÖNER	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	HUSKVINNOR	KOMMENTARER
SELÄNGERS GÄLL		2			
NJURUNDA	6		1	2	"Husjänta"

Ångermanland

SOCKEN	SÖNER	MÄGAR	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	LANDSKÖPMÄN	KOMMENTARER
NORDMALING	30	2			10	
GRUNDSUNDA	13				1	
ARNÄS	29	3	1		7	
SJÄLEVAD	52	6			27	
ANUNDSJÖ	7	2			2	
SIDENSJÖ	42				8	
NÄTRA	43	2	1		10	
NORDINGRÄ GÄLL	37					
NORA GÄLL	37	3	3	1	7	
SÄBRÄ GÄLL	55	2	1		1	
GUDMUNDRÄ & HÖGSJÖ	27	2	2		3	
TORSÄKERS GÄLL	14			2	2	
BOTEÅ GÄLL	15		2	4	7	
SOLLEFTEÅ, RESELE & RAMSELE GÄLL	30	2	1		5	

Västerbotten

SOCKEN	MÄGAR	HUSMÄN	KOMMENTARER
UMEÅ	1		
SKELLEFTEÅ		1	

Österbotten

SOCKEN	ÄMBETSMÄN	FÄBAGGAR	KOMMENTARER
MUSTASAARI	2		
KYRO & LAPPO KAPELLGÄLL		1	
PEDERSÖRE	2		

SOCKEN	ÄMBETSMÄN	FÄBAGGAR	KOMMENTARER
ILMOLA	1		
SALO	1		
PYHÄJOKI	1		

Satakunda

HÄRAD	SOCKEN	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	HUSKVINNOR	LANDSKÖPMÄN	FÄBAGGAR	KOMMENTARER
NEDRE	Euraäminne				14		
	Närpes				4		
ÖVRE	Tyrvis	4	12	2			
	Karkku	21	13	16		22	
	Tavastkyro	1	21	3		23	
	Birkkala		12	6		7	
	Ruovesi		52				
	Kangasala (med Orivesi)		20	3			
	Lempälä		2				
	Vesilax		1	2		3	Husmannen även beskattad för sin hustru.

Egentliga Finland

HÄRAD	SOCKEN/STAD	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	HUSKVINNOR	LANDSKÖPMÄN	VINTERLIGGARE	ÖVRIGA	KOMMENTARER
HALIKKO	S:t Märten	3	15					
	Pemar	3	11	6				
	Kimito		9		2			
	Bjärnä	1	6	4				
	Muurla län (=Uskela)	2	8	2				
	Halikko	1	9	4				
MASKU	Pöytis	3	20			1	1	En fäbagge
	Vårfrukyrko		15	5				
	Reso		2	1				
	Rimito		2	13		6		
	Korpo		6			31		

HÄRAD	SOCKEN/STAD	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	HUSKVINNOR	LANDSKÖPMÄN	VINTERLIGGARE	ÖVRIGA	KOMMENTARER
<i>(MASKU)</i>	Masku		4	8		4		
	Lemo		6	6		1		
	Nousis		10	5		4		
	Virmo		9	18		11		En husman dagkarl, en husman tröskare
	Virmo skogsbygd		9	11		12		
<i>PIIKKIS</i>	St:a Karin	2	1	1				
	Pargas	1	4	1				
	Nagu		1	3				
	Sagu	2	13	5				
	Piikkis	1	15					En husman skinnare
	Lundo		12	1				
<i>VEMO</i>	Vemo		16	17	1	8	3	Tre dagkarlar
	Tövsala		4	13		34		
	Nykyrka		11	7	1	11	1	En fåbagge
	Letala		9	8		23		
	Lappo		14	1	3	3	1	En fåbagge
STAD	Raumo		3	7				

Nyland

HÄRAD	SOCKEN/STAD	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	KOMMENTAR
<i>BORGÅ LÄN</i>	Borgå		6	
	Pernå		9	
	Helsinge		5	
<i>KYMMENEGÅRDS LÄN</i>	Vederlax		57	
	Vekkelax		133	
	Pyttis		16	
	Elimä fjärding		19	
<i>RASEBORGS LÄN</i>	Esbo	5	5	
	Lojo	1		
	Ingo	1		

Savolax

HÄRAD	SOCKEN	STADGEDRÄNGAR	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	KOMMENTARER
<i>LILLSAVO</i>	Tavinsalmi	5		64	
	Randasalmi	9	1	54	Ämbetsmannen smed
	Säminge	7	2	48	Ämbetsmännen smed, skräddare
<i>STORSAVO</i>	Jockas	14			Enligt längden "stadgedrängar", men i häradssummeringen "stadgedrängar och husmän".
	Pellosniemi	11			
	Visulax	10			

Karelen

HÄRAD	SOCKEN	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	KOMMENTARER
<i>JÄSKIS</i>	Jäskis	5	101	Ämbetsmännen smeder
	Ruokolax	3	58	Ämbetsmännen smeder
<i>LAPPVESI</i>	Lappvesi		48	
	Tajpale		23	
<i>STRANDA</i>	Viborg	7	73	Ämbetsmännen smeder
	Björkö		10	
	Säkkijärvi		42	
<i>ÄYRÄPÄÄ</i>	Mola		28	
	Kivinebb		20	
	Nykyrka		22	
<i>STAD</i>	Viborg		78	

Referenser

Otryckta källor – arkiv

Riksarkivet, Stockholm

Landskapshandlingar

Riksregistraturet [RR]

Strödda räkenskaper och handlingar t o m 1630: Drängeregister, vol. 1–2 [DR]

Älvsborgs lösen 1571 [ÄL]

Riksarkivet, Helsingfors

Äldre räkenskapssamlingen

Tryckta källor och litteratur

Almquist, Johan Axel (1911), *Konung Gustaf den förstes registratur 1556*, band 26, Stockholm.

Bergfalk, Pehr Erik (1893), Om utomordentliga penningehjälper till kronan under sekstonde århundradet och början af det sjuttonde, Uppsala.

Edvinsson, Rodney Benjamin (2015), “Recalculating Swedish pre-census demographic data: was there acceleration in early modern population growth?”, *Cliometrica*.

Ekström, V. & Bergman, Emanuel Vilhelm (1890), *Register öfver rådslag i konung Johan III:s tid*, Stockholm.

Enflo, Kerstin & Missiaia, Anna (2018), “Regional GDP estimates for Sweden, 1571–1850”, *Historical methods: a journal of quantitative and interdisciplinary history*.

Enflo, Kerstin & Missiaia, Anna (2020), “Between Malthus and the industrial take-off: regional inequality in Sweden, 1571–1850”, *The economic history review*.

Forssell, Hans (1872), Sverige 1571: försök till en administrativ-statistisk beskrifning öfver det egentliga Sverige, utan Finland och Estland, första häftet, Stockholm.

Forssell, Hans (1883), Sverige 1571: försök till en administrativ-statistisk beskrifning öfver det egentliga Sverige, utan Finland och Estland, andra häftet, Stockholm.

Hallenberg, Mats & Holm, Johan (2016), Man ur huse: hur krig, upplopp och förhandlingar påverkade svensk statsbildning under tidigmodern tid, Lund.

Heckscher, Eli F. (1935), Sveriges ekonomiska historia från Gustav Vasa, I:1, Stockholm

Hildebrand, Emil (1899), Svenska riksdagsakter jämte andra handlingar som höra till statsförfattningens historia 3:1 (1571–1592), Stockholm.

Hildebrand, Emil (1900), Svenska riksdagsakter jämte andra handlingar som höra till statsförfattningens historia 3:2 (1595–1596), Stockholm.

- Huss, E. G. (1899), "Några i statistiskt hänseende intressanta urkunder från midten af 1500-talet", *Statsvetenskaplig tidskrift*.
- Krantz, Olle (2017), *Swedish GDP 1300–1560: A tentative estimate*, Lund papers in economic history 152.
- Krantz, Olle (2019), "One and a half millennium of economic change in Sweden", preprint tillgänglig via Researchgate (nedladdad 2020-09-29).
- Palm, Lennart Andersson (2000), *Folkmängden i Sveriges socknar och kommuner 1571–1997: med särskild hänsyn till perioden 1571–1751*, Göteborg.
- Palm, Lennart Andersson (2013), *Sverige 1570: Åkerbruk, boskapsskötsel, befolkning*, Göteborg.
- Palm, Lennart Andersson (2016a), "Agriculture, economy and population size in Sweden in the early modern period", *Sci.Dan.H. 4.7. Food, population and health: global patterns and challenges*.
- Palm, Lennart Andersson (2016b), *Sweden's 17th century – a period of expansion or stagnation?*, Göteborg.
- Samling af instructioner för högre och lägre tjenstemän vid landt-regeringen i Sverige och Finnland: Föranstaltad af K. Samfundet för utgifvande af handskrifter rörande Skandinaviens historia (1852), Stockholm.
- Schön, Lennart & Krantz, Olle (2015), *New Swedish historical national accounts since the 16th century in constant and current prices*, Lund papers in economic history 140.
- Sundquist, Sigurd (1938), *Sveriges folkmängd på Gustaf II Adolfs tid: en demografisk studie*, Lund.
- Westling, Gustaf Oskar Fredrik (1883), *Hertig Karls furstendöme under åren 1568–1592*, Uppsala
- Åkerman, Sune (1990), "Ett ekosystem och dess förvandling: storfamilj och storhushåll vid övergången mellan medeltid och nyare tid i två norrländska älvdalar", i S. Åkerman & Kj. Lundholm (red.), *Älvdal i norr*, Umeå.

Tidigare publicerat i serien Agrarhistoria

Lundin, Per (2017). Lantbrukshögskolan och reformerna: Från utbildningsinstitut till modernt forskningsuniversitet. *Agrarhistoria* 5.

Larsson, Jesper (2016). History, students, and education: a survey about students' perspectives on history education at the Swedish University of Agricultural Sciences and implications for future teaching. *Agrarhistoria* 4.

Suneson, Karl-Henrik (2001). 1700-talets fårimporter: ett försök att bygga upp en inhemsk finullproduktion samt en kartläggning av fårimporternas effekter hos allmogen. *Agrarhistoria* 3.

Slotte, Håkan (1999). Lövtäkt i Sverige 1850-1950: metoder för täkt, torkning och utfodring med löv samt täktens påverkan på landskapet. *Agrarhistoria* 2.

Kardell, Örjan och Myrdal, Janken (1999). Jordbruket som system: arbetet och gården i ett historiskt perspektiv. *Agrarhistoria* 1.

Hur många människor levde i Sverige under 1570-talet? Trots årtiondets unika källor skiljer det en kvarts miljon människor mellan de två konkurrerande uppfattningar som idag dominerar forskningsläget. Den ena modellen, den ekonomiskhistoriska, bygger på vad som ansetts vara en ”rimlig” tillväxttakt i förindustriella samhällen. Den andra modellen, den historisk-demografiska, utgår istället från de bevarade källorna för att beräkna antalet människor. I denna skrift visas att en betydande del av skillnaden mellan de konkurrerande modellerna beror på att den senare kraftigt underskattat antalet unga män i befolkningen. Detta beror i sin tur på att sifferuppgifter som publicerades redan på 1870-talet har ärvts från historiker till historiker ända fram till idag. För att underlätta framtida beräkningar av folkmängden i 1500-talets Sverige undersöks i denna skrift på nytt alla kända källor, liksom tidigare okända uppgifter och alternativa källserier. Som bilagor ingår omfattande sammanställningar av antalet unga män i Sverige (och Finland), av alla dessa legodrängar, tröskare, fåbaggar och oxgossar som levde och arbetade i böndernas hushåll.

Martin Andersson disputerade i historia vid Södertörns högskola på avhandlingen *Migration i 1600-talets Sverige: Älvsborgs lösen 1613–1618* (2018). Andersson är verksam som postdoktor vid Avdelningen för agrarhistoria på SLU sedan 2019, där han forskar om legofolk – drängar och pigor – i medeltidens och 1500-talets Sverige.

